

Analiza potencjału usługowego instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim

Raport końcowy

Opole, listopad 2017

**OPOLSKIE CENTRUM
ROZWOJU GOSPODARKI**

Zamawiający:

Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki

ul. Krakowska 38

45-075 Opole

Wykonawca:

Openfield Sp. z o.o.

ul. Ozimska 4/7

45-057 Opole

Resume

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania pn. „Analiza potencjału usługowego instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim”, przeprowadzonego w okresie od sierpnia 2017 r. do listopada 2017 r. przez firmę Openfield Sp. z o.o. na zlecenie Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki. Celem badania było wykonanie opracowania, które zawiera przegląd istniejących klastrów i instytucji otoczenia biznesu (IOB) w regionie oraz weryfikację ich oferty usługowej, jak również ocenę potencjału w zakresie uruchomienia nowych usług odpowiadających na potrzeby gospodarki w ramach specjalizacji województwa opolskiego, a także rekomendacje dotyczące analizowanych zagadnień. W celu kompleksowej realizacji badania przeprowadzona została analiza desk research oraz badania ilościowe PAPI na grupie klastrów i instytucji otoczenia biznesu na terenie województwa opolskiego działających w zakresie wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz wykonane zostały badania ilościowe CATI na grupie przedsiębiorstw, które skorzystały z usług opolskich instytucji otoczenia biznesu. Raport zawiera główne założenia oraz przedstawia cel badania. Kolejnym elementem raportu jest przedstawienie metodologii zastosowanej w badaniu. Następną częścią badania są wyniki przeprowadzonych badań PAPI, CATI oraz desk research. Obejmują one potencjał instytucji otoczenia, wykorzystanie przez nie funduszy krajowych oraz europejskich, a także potencjał usługowy tych instytucji obejmujący usługi wspierające innowacyjność. Analizie poddane zostały także klastry w województwie opolskim, ich potencjał oraz wpływ na gospodarkę regionu. Dokument kończy wypracowana tabela wniosków i rekomendacji.

Streszczenie

Polityka Unii Europejskiej, ukierunkowana na wsparcie przedsiębiorczości dąży obecnie do tego, aby wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu (IOB) i klastry odgrywały kluczową rolę w jej realizacji, przyczyniając się do rozwoju przedsiębiorczości oraz do rozszerzenia powiązań między biznesem a nauką, szczególnie w obszarach, które zostaną uznane za inteligentne specjalizacje (IS).

Niniejsze badanie miało na celu przegląd istniejących klastrów oraz IOB w regionie, a także weryfikację ich oferty usługowej oraz ocenę potencjału w zakresie uruchomienia nowych usług odpowiadających na potrzeby gospodarki, w ramach specjalizacji województwa opolskiego. Badanie pozwoliło także na wypracowanie rekomendacji na podstawie otrzymanych wniosków.

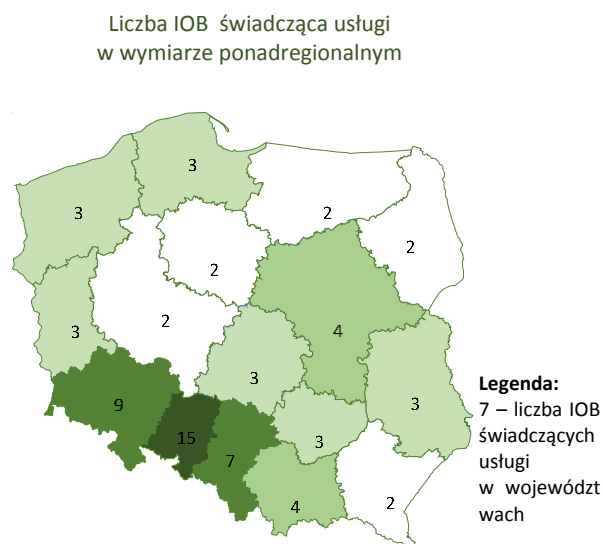
Badanie instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim pozwoliło na sformułowanie następujących wniosków i podsumowań:

- Ponad 70% badanych instytucji nie posiada osobowości prawnej, działając pod inną jednostką. Pozostałe jednostki posiadają **formy prawne** takie jak: stowarzyszenie, fundacja, spółka z o.o. oraz instytucja samorządu gospodarczego. Status prawny organizacji ma znaczenie w przypadku pozyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania, przez co stanowił przeszkodę dla przebadanych jednostek.

- Opolskie IOB mają zróżnicowany **zasięg działania**. Usługi świadczone są w wymiarze ponadregionalnym (przede wszystkim w województwie śląskim i dolnośląskim – wyniki przedstawione zostały na mapie), regionalnym oraz lokalnym. Najbardziej zróżnicowane pod względem zasięgu świadczenia usług są inkubatory przedsiębiorczości (od ponadregionalnego do lokalnego wymiaru działań).

- **Adresatem świadczeń IOB** jest przede wszystkim sektor MSP oraz autorzy projektów start-upowych, rzadziej odbiorcami usług są duże przedsiębiorstwa.

- Bieżąca **działalność IOB finansowana jest** przede wszystkim ze środków własnych (około 50%) oraz gminnych (35%). Prawie 90% IOB pozyskuje także środki z funduszy europejskich, rzadziej krajowych (12%). W związku z niedostatecznym wykorzystaniem środków krajowych, wynikającym z brakiem spełnienia wymogów formalnych **rekomenduje się zwiększony udział programów z budżetu województwa lub budżetów miejskich**, które pomogłyby wesprzeć lokalne i regionalne instytucje otoczenia biznesu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania PAPI i deks research, n=31

- Najczęściej analizowane instytucje okołobiznesowe brały udział w Regionalnych Programach Operacyjnych dla Województwa Opolskiego (2007-2013 oraz 2014-2020). W latach 2010-2013 instytucje województwa opolskiego zrealizowały 31 projektów na łączną kwotę prawie 160 mln zł na stworzenie, przebudowę lub doposażenie instytucji otoczenia biznesu w ramach poddziałania 1.1.1 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu.

- IOB uczestniczyły także w Programie Interreg Europa (Program Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej) oraz w Programie Operacyjnym: Wiedza Edukacja Rozwój, Inteligentny Rozwój, Innowacyjna Gospodarka oraz w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
<ul style="list-style-type: none"> • W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój w województwie opolskim ogólnie zrealizowano 51 projektów na łączną kwotę prawie 72,5 mln zł. 	<ul style="list-style-type: none"> • W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój w województwie opolskim ogólnie zrealizowano 39 projektów na łączną kwotę prawie 530 mln zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnej listy projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój oraz Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój od 2014 roku- stan na 30 września 2017 r.

- **Potencjał kadrowy** IOB został oceniony pozytywnie zarówno przez przedstawicieli IOB jak i przez przedsiębiorców. Pracownicy IOB są odpowiednio wykwalifikowani, posiadają odpowiednie doświadczenie i profesjonalnie wykonują swoje obowiązki. Liczba pracowników jest jednak zbyt mała. Badanie wykazało, że **braki kadrowe są główną przeszkodą** w efektywnym funkcjonowaniu instytucji okołobiznesowych w województwie opolskim. **Konieczność uzupełnienia kadry opolskich IOB** może być zrealizowana poprzez powstanie wyspecjalizowanej instytucji okołobiznesowej, posiadającej profesjonalne zaplecze kadrowe, której pracownicy na zasadzie outsourcingu mogli wspierać opolskie IOB.

- Tylko co druga przebadana jednostka okołobiznesowa **współpracuje z jednostkami B+R** w wymiarze regionalnym i ponadregionalnym. W związku z tym rekomenduje się podjęcie działań, które intensyfikowałyby współpracę IOB oraz jednostek B+R na różnych płaszczyznach.

- **Najczęściej współpraca podejmowana jest z administracją publiczną** (w szczególności z JST), przede wszystkim w zakresie udziału i organizacji konferencji, szkoleń oraz innych wydarzeń, a także wzajemnego rozpowszechniania informacji. Dialog pomiędzy IOB i JST jest pozytywnie oceniany.

- **Prawie każda IOB (94%) współpracuje też z inną instytucją okołobiznesową** w regionie. Struktura powiązań instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim angażuje każdy z badanych podmiotów.

- **Tylko co trzecia badana IOB współpracuje z podmiotami wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji.** Współpraca dotyczy zbiorowego składania wniosków w ramach programów unijnych na dofinansowanie innowacyjnych rozwiązań oraz partnerstwa w organizowanych wydarzeniach.

- **Institucje otoczenia biznesu wspierają przedsiębiorczość i innowacyjność świadcząc różnego rodzaju usługi.** Są to usługi informacyjne, szkoleniowe, doradcze ogólne i proinnowacyjne, finansowe, a także wynajem pomieszczeń biurowych, sal konferencyjnych oraz usługi co-workingowe i wirtualne biura.

- **Największy popyt zaobserwowano na usługi szkoleniowe** (co drugi przedsiębiorca skorzystał ze szkoleń specjalistycznych dla pracowników). Na pozostałe usługi przedsiębiorcy zgłosili dużo mniejszy popyt. Jednocześnie **zaobserwowano „białe plamy” w dostępie do usług** informacyjnych, doradczych, finansowych oraz proinnowacyjnych. **Rekomenduje się zatem stworzenie mechanizmów,** które ułatwią opolskim IOB promocję oraz skierowanie działań instytucji otoczenia biznesu na terenie całego województwa.

- Przedsiębiorcy w badaniu nie zgłosili zapotrzebowania na inne formy pomocy, jakie mogłyby świadczyć instytucje otoczenia biznesu z regionu. Rekomenduje się zatem skupienie na usługach oraz tworzenie usług bardziej adekwatnych do faktycznego zapotrzebowania na rynku, z założeniem ciągłego monitoringu tych potrzeb przy wykorzystaniu mechanizmu współpracy.

- **Usługa proinnowacyjna,** jako istotny element polityki rozwoju województwa opolskiego, świadczona jest na rzecz przedsiębiorcy w celu skrócenia czasu „wejścia na rynek” i zwiększenia jego konkurencyjności dzięki wprowadzeniu innowacji w zakresie wytwarzanych produktów i świadczonych usług lub wprowadzeniu innowacyjnej technologii, zmian organizacyjnych oraz rozwiązań marketingowych¹. **Innowacyjność opolskich przedsiębiorstw** według dostępnych danych statystycznych jest duża wśród przedsiębiorstw produkcyjnych (przedsiębiorstwa produkcyjne innowacyjne stanowiły 21,5% przedsiębiorstw produkcyjnych w województwie w latach 2013-2015, co daje pierwsze miejsce w skali kraju)². Słabiej wypada innowacyjność przedsiębiorstw usługowych (wynik 8,6% innowacyjnych przedsiębiorstw usługowych plasuje województwo opolskie na 13 pozycji³).

Badane opolskie instytucje otoczenia biznesu usługi proinnowacyjne świadczą w postaci:

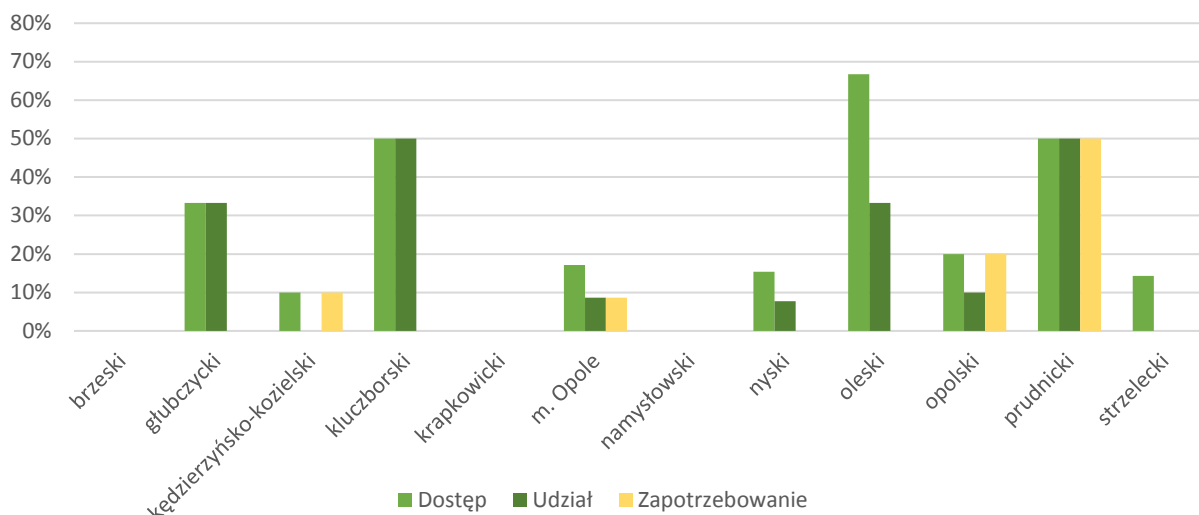
- Audytu technologicznego i audytu innowacyjności.
- Pośrednictwa w procesie transferu wiedzy i technologii.
- Pomocy doradczej w realizacji projektów badawczych.
- Pomocy we wdrażaniu wyników prac badawczych lub nowych technologii w przedsiębiorstwach, a także usług i produktów oraz nowych rozwiązań organizacyjnych.
- Pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego.
- Pomocy w ochronie własności intelektualnej (np. przygotowaniu wniosku patentowego).

¹ K. Matusiak, Innowacje i Transfer Technologii. Słownik pojęć, PARP, Warszawa 2011, s. 317.

² Działalność innowacyjna przedsiębiorstw, GUS, Urząd statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2016, s. 49 .

³ Tamże, s. 44.

Dostęp do usług proinnowacyjnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

- **„Białe plamy” w dostępie do usług proinnowacyjnych** świadczonych przez IOB w województwie opolskim występują w powiecie brzeskim, krapkowickim i namysłowskim. Popyt na usługi proinnowacyjne jest mały. W związku z tym **rekomenduje się dalsze prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnych**, które przybliżą przedsiębiorcom korzyści wynikające z wsparcia ich proinnowacyjnej działalności i w sposób kompleksowy zaprezentują dostępną ofertę opolskich instytucji otoczenia biznesu.

- Badanie z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu wykazało, że **popyt na usługi proinnowacyjne wzrósł u prawie 40% analizowanych instytucji, a u 12% popyt ten zmalał.**

- Najważniejszym **czynnikiem ułatwiającym uruchomienie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwie** według badanych podmiotów jest dostęp do wiedzy oraz wykwalifikowanej kadry, a także do zewnętrznych źródeł finansowania. Dostęp ten umożliwiają instytucje otoczenia biznesu, dlatego tak ważne jest nawiązywanie współpracy z tymi jednostkami. Współpraca z IOB zwłaszcza w procesie inteligentnych specjalizacji tworzy potencjał do udziału we wspólnych projektach.

- Działalność innowacyjna przedsiębiorstw finansowana jest przede wszystkim ze środków własnych (86%). Instytucje otoczenia biznesu finansują natomiast działania doradcze proinnowacyjne przede wszystkim ze środków funduszy europejskich (100%), krajowych (25%) i własnych (12%).

- **Wpływ działalności IOB na gospodarkę oraz lokalny rozwój biznesu** został zmierzony za pomocą zmian jakie zaszły w badanych przedsiębiorstwach po skorzystaniu z usług opolskich IOB. Zaobserwowano poszerzenie działalności przedsiębiorstw w zakresie wprowadzenia nowych produktów i usług i ich polepszonej jakości, ulokowania produktów na nowych rynkach oraz wzrost dochodów i wartości przedsiębiorstw. Zmiany te wpływają pozytywnie na gospodarkę regionu poprzez wzrost PKB, zwiększenie pozycji konkurencyjnej województwa, a tym samym wzrost poziomu zamożności mieszkańców województwa i wzrost konsumpcji, co napędza opolską gospodarkę.

Klasy w województwie opolskim także zostały poddane analizie. Zidentyfikowano sześć klastrów z różnych branż, w różnej fazie rozwoju i formie organizacyjnej. Dwa klasy w styczniu 2016 roku uzyskały status Opolskiego Regionalnego Klastra Kluczowego. Poniższa tabela zawiera wykaz klastrów.

Wykaz klastrów w województwie opolskim	Miasto	Forma organizacyjna	Branża	Rok założenia
Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER (ORKK)	Kędzierzyn-Koźle	Brak osobowości prawnej	Chemiczna	2013
Park Przemysłowy METALCHEM (ORKK)	Opole	Stowarzyszenie	Przemysłowa	2013
Klaster Turystyczny VisitOpolskie (w uśpieniu)	Opole	Brak osobowości prawnej	Turystyczna	2012
Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o.	Tułowice	Spółka z o.o.	Drzewna	2008
Klaster "Kraina Miodu i Mleka" e-KOLOT	Kluczbork	Stowarzyszenie	Turystyczna	2008
OPINFO Opolski Klaster Informatyczny (w uśpieniu)	Opole	Stowarzyszenie	Informatyczna	2010
Stowarzyszenie Klastrów Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"	Olesno	Stowarzyszenie	Rolno-spożywcza	2013
Klaster Wspólnota Wiedzy i Innowacji w Inżynierii Produkcji – oddział Opole	Opole	Brak danych	Inżynieria Produkcji	2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI, n=8

- Na uwagę zasługuje także „Dobroteka”, inicjatywa producentów i projektantów z branży meblarskiej, w ramach której prowadzi się działania rzecz rozwoju tej branży we współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz instytucjami otoczenia biznesu. Aktywność ta nie jest w żaden sposób sformalizowana.

Analiza klastrów w województwie opolskim pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków i rekomendacji:

- Najbardziej rozwinięte są klasy posiadające status ORKK, które współpracują ściśle z jednostkami B+R w kontekście rozwoju innowacyjności. Klasy regionalne skupiają się natomiast na tworzeniu własnej marki.

- **Kluczową barierą w działalności klastrów** jest zawężony dostęp do źródeł finansowania, z których inicjatywy te mogłyby skorzystać, ponieważ nie posiadają one wystarczających zasobów do pozyskania dotacji. Część klastrów zbyt mocno była jednak uzależniona od finansowania zewnętrznego i w momencie braku uzyskania ponownych środków na działalność przeszła w stan uśpienia. **W związku z tym rekomenduje się finansowanie działań wspierających klasy w regionie ze środków własnych województwa.** Dodatkowo Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki powinno kontynuować działania mające na celu integrację Opolskich Regionalnych Klastrów Kluczowych, poprzez wspieranie działań mających na celu uzyskanie statusu Krajowego Klastra Kluczowego.

- **Członkowie klastrów województwa opolskiego**, w szczególności ORKK **pozyskują środki z programów UE** takich jak: RPO WO 2007-2013, RPO WO 2014-2020, Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Infrastruktura i Środowisko oraz Program Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A Polska-Czechy.

- **Najistotniejszymi narzędziami wspierania przedsiębiorców w ramach klastra** jest możliwość wspólnej realizacji dużych przedsięwzięć oraz dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów.

- **Klastry wpływają na gospodarkę województwa opolskiego** poprzez:

- realizację dużych projektów, które generując dochody dla przedsiębiorstw, wpływają pozytywnie na wzrost PKB,
- napędzanie gospodarki poprzez podnoszenie innowacyjności i tworzenie wartości dodanej,
- świadczenie usług lub wypuszczanie na rynek produktów i usług pod marką klastra, dzięki czemu promują skutecznie region opolski.

Spis treści

Resume	2
Streszczenie	3
Główne założenia i cel badania	10
Metodologia badania	12
Analiza desk research	13
Wywiady ilościowe PAPI	15
Wywiady ilościowe CATI	16
Wyniki badania	17
Potencjał instytucji otoczenia biznesu	17
Wykorzystanie funduszy krajowych i europejskich	25
Relacje instytucji otoczenia biznesu z otoczeniem	28
Usługi świadczone przez opolskie instytucje otoczenia biznesu, w tym analiza potencjału świadczenia usług proinnowacyjnych	31
Badanie potencjału organizacji w zakresie wspierania innowacyjności	36
Klasy w województwie opolskim	42
Opolskie Regionalne Klasy Kluczowe	48
Analiza SWOT	57
Wnioski i rekomendacje	59
Spis rysunków:	62
Spis tabel:	62

Główne założenia i cel badania

Zgodnie z głównymi założeniami polityki Unii Europejskiej dotyczących kierunków wsparcia przedsiębiorczości, w najbliższych latach klastry i wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu odgrywać mają kluczową rolę w realizacji polityki rozwoju, przyczyniając się do rozwoju przedsiębiorczości oraz do rozszerzenia powiązań między biznesem a nauką, szczególnie w obszarach, które zostały uznane za inteligentne specjalizacje (IS). Na poziomie regionalnym prowadzona jest aktualnie priorytetyzacja polityk rozwojowych oraz intensywne działania w zakresie sieciowania i nawiązywania współpracy w ramach inicjatyw klastrowych. Równoległe identyfikowane i wdrażane są także instrumenty na rzecz zwiększenia skuteczności oddziaływania instytucji otoczenia biznesu oraz zoptymalizowania ich oferty usługowej. Wynika to z faktu niedostosowania profilu tych jednostek do potrzeb gospodarki, gdzie wciąż dominuje wsparcie o bardzo ogólnym charakterze. Intencją władz regionalnych jest stworzenie warunków do zwiększenia potencjału lokalnych instytucji otoczenia biznesu, aby skutecznie wspierały rozwój proinnowacyjnej gospodarki oraz wzmacnianie obszarów wpisujących się w regionalne specjalizacje inteligentne.

Celem badania było wykonanie opracowania „**Analiza potencjału usługowego instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim**”, które zawiera przegląd istniejących klastrów i instytucji otoczenia biznesu (IOB) w regionie oraz weryfikację ich oferty usługowej, jak również ocenę potencjału w zakresie uruchomienia nowych usług odpowiadających na potrzeby gospodarki w ramach specjalizacji województwa opolskiego, a także rekomendacje dotyczące analizowanych zagadnień.

Wśród badanych organizacji znalazły się m.in. klastry oraz izby gospodarcze i rzemieślnicze, stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje przedsiębiorców, park naukowo-technologiczny, inkubatory przedsiębiorczości, centra rozwoju przedsiębiorczości itp. W ramach analizy opracowana została metodologia oraz narzędzia badawcze, na podstawie których przeprowadzono badanie opolskich przedsiębiorców korzystających z usług opolskich IOB celem określenia poziomu ich satysfakcji oraz zapotrzebowania na obecne oraz nowe usługi.

Celem szczegółowym badania była ocena potencjału organizacji otoczenia biznesu w województwie opolskim (z uwzględnieniem struktury i formy organizacyjnej, rozkładu terytorialnego organizacji, zakresu i zasięgu działania, źródeł finansowania i oferty usługowej), ocena oferty usług IOB i klastrów w zakresie jakości, kompleksowości, poziomu kompetencji kadry, ocena poziomu współpracy międzynarodowej opolskich IOB i klastrów, ocena współpracy z jednostkami B+R, ocena projektów współfinansowanych ze środków UE realizowanych przez opolskie IOB i klastry oraz ocena możliwości świadczenia przez opolskie IOB usług o charakterze proinnowacyjnym.

Badanie zawierało:

- określenie zagrożeń i barier w działalności IOB i klastrów,
- określenie perspektyw rozwoju inicjatyw klastrowych w kontekście rozwoju inteligentnej specjalizacji regionu w analizowanym obszarze,
- analizę otoczenia wskazanych obszarów pod kątem możliwości nawiązywania współpracy oraz z uwzględnieniem działalności konkurentów,
- analizę potencjałów regionalnych klastrów i instytucji otoczenia biznesu w regionie oraz określenie ich roli w realizacji polityki rozwoju w województwie opolskim,
- identyfikację usług świadczonych w regionie dla przedsiębiorstw kluczowych z punktu widzenia efektywności wdrażania koncepcji inteligentnych specjalizacji, w tym w kontekście zapotrzebowania przedsiębiorstw,
- analizę istniejących narzędzi wsparcia innowacyjności/konkurencyjności kończącą się wskazaniem optymalnych narzędzi wsparcia, z uwzględnieniem programów międzynarodowych,
- identyfikację form działalności innowacyjnej w opolskich klastrach, ocenę ich charakteru współpracy z przedsiębiorstwami i jednostkami B+R,
- analizę wpływu klastrów i IOB na gospodarkę województwa opolskiego – rolę klastrów i IOB w procesie rozwijania inteligentnych specjalizacji oraz zakres ich współpracy z przedsiębiorstwami.

Metodologia badania

Problematyka badania obejmowała następujące zagadnienia:

1. Potencjał instytucji otoczenia biznesu i klastrów (charakterystyka, specjalizacje), w tym:
 - Forma organizacyjna,
 - Rozkład terytorialny,
 - Zasięg działania,
 - Podmiotowy zakres działania,
 - Źródła finansowania i ich struktura,
 - Potencjał kadrowy, techniczny, ekonomiczny,
2. Zakres i jakość świadczonych usług (wraz z oceną odbiorców usług):
 - Zakres tematyczny oferty usługowej,
 - Kwalifikacje personelu świadczącego usługi,
 - Udokumentowane źródła potwierdzające standard świadczonych usług,
3. Wpływ instytucji otoczenia biznesu i klastrów na gospodarkę woj. opolskiego:
 - Działania klastrów na rzecz rozwoju województwa,
 - Narzędzia wspierania przedsiębiorstw w ramach klastrów,
 - Ocena miejsca przedsiębiorstw współpracujących w klastrach w łańcuchu wartości dodanej,
 - Ocena charakteru współpracy klastrów z przedsiębiorstwami i jednostkami B+R w kontekście rozwoju innowacyjności,
 - Wpływ instytucji otoczenia gospodarki na lokalny rozwój biznesu,
 - Działalności IOB na rzecz wzrostu gospodarczego,
 - Narzędzia wspierania przedsiębiorstw stosowane przez IOB,
4. Badanie potencjału organizacji w zakresie wspierania innowacyjności z punktu widzenia efektywności wdrażania inteligentnych specjalizacji:
 - Rodzaj świadczonych usług proinnowacyjnych,
 - Ocena popytu na świadczone usługi proinnowacyjne,
 - Analiza odbiorców usług proinnowacyjnych,
 - Źródła finansowania usług proinnowacyjnych,
 - Zapotrzebowanie przedsiębiorców na usługi świadczone przez IOB i klastry,
 - Stosunek przedsiębiorców do dotychczas świadczonych usług,
 - Analiza możliwości wdrożenia nowych rozwiązań,
 - Zakres współpracy przedsiębiorcami,
 - Bariery w działalności,

5. Relacje instytucji otoczenia biznesu z toczaniem:
 - Współpraca z jednostkami B+R,
 - Współpraca z administracją publiczną,
 - Współpraca z aktorami RSI w regionie,
 - Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa,
 - Współpraca w strukturach sieciowych,
6. Wykorzystanie funduszy krajowych i europejskich:
 - Określenie rodzaju i zakresu projektów realizowanych przez IOB,
 - Plany na przyszłość z zakresu pozyskiwania funduszy krajowych i UE na działalność,
7. Rola klastrów i instytucji otoczenia biznesu w procesie inteligentnych specjalizacji.
8. Analiza SWOT:
 - Perspektywa klastrów,
 - Perspektywa IOB,
 - Perspektywa regionalna (województwa).

W celu kompleksowej realizacji badania przeprowadzona została analiza desk research oraz badanie ilościowe PAPI na grupie instytucji otoczenia biznesu i klastrów z terenu województwa opolskiego, działających w zakresie wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W badaniu wykonano również technikę wywiadów ilościowych CATI na grupie przedsiębiorstw, które skorzystały z usług opolskich instytucji otoczenia biznesu.

Analiza desk research

Desk research polega na zbieraniu i analizie danych wtórnych, czyli takich, które już istnieją i zostały przygotowane przez inne podmioty. Nie są więc wytwarzane przez badacza i nie wymagają prac w terenie, a tym samym obecności ankieterów czy moderatorów. Wśród jej głównych zalet należy wymienić łatwy dostęp do materiałów, rezygnację z procesu zbierania danych, a w konsekwencji skrócenie czasu badania, a także stosunkowo niski koszt z uwagi na brak konieczności zatrudnienia osób do zebrania danych. Wśród głównych wad należy jednak wskazać fakt, iż pozwala wykorzystać jedynie dostępne dane, które nie zawsze wystarczają do odpowiedzi na stawiane pytania badawcze. Z tego powodu służy częściej jako uzupełnienie procesu zbierania danych i eksploatacji zagadnień badawczych i zazwyczaj łączona jest z innymi technikami w celu zebrania całego niezbędnego materiału badawczego.

Analiza desk research jest niezwykle przydatna na każdym etapie realizacji badania. Została ona wykorzystana na etapie realizacji badania, obejmując:

1. Dokumenty strategiczne bezpośrednio dotyczące województwa opolskiego:
 - Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.,
 - Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020 r.,
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020,
2. Dokumenty strategiczne oraz programy, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju szczebla krajowego:
 - Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,
 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,
 - Strategia Plan na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
3. Dane statystyczne statystyki publicznej (dotyczące wspierania innowacyjności i konkurencyjności opolskich przedsiębiorstw, wzmacniania potencjału opolskich IOB i klastrów, wzmacniania potencjału opolskich jednostek naukowo-badawczych i szkół wyższych oraz zagadnień związanych z rozwojem polityki klastrowej na poziomie krajowym i regionalnym):
 - Raport z inwentaryzacji klastrów w Polsce 2015 r.,
 - Działalność innowacyjna przedsiębiorstw, GUS, Urząd statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2016 r.,
 - Benchmarking klastrów w Polsce, edycja 2014 r.,
 - Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (stan na 1.09.2017 r.),
 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (stan na 1.09.2017 r.),
4. Dane dotyczące rozwoju społeczno-gospodarczego województwa opolskiego:
 - Potencjał innowacyjny gospodarki: uwarunkowania, determinanty, perspektywy 2016 r.,
 - Kierunki i założenia polityki klastrowej w Polsce do 2020 roku Rekomendacje Grupy roboczej ds. polityki klastrowej, PARP, Warszawa 2012 r.,
 - Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, w tym wskaźnik innowacyjności – GUS,
 - Specjalizacje inteligentne województwa opolskiego oraz potencjalne specjalizacje inteligentne województwa opolskiego z wyszczególnieniem.

Analiza zebranych danych pozwoliła na określenie sytuacji ekonomicznej opolskich przedsiębiorców, w tym stopnia wykorzystania funduszy krajowych i europejskich, identyfikację usług świadczonych w regionie z punktu widzenia efektywności wdrażania koncepcji inteligentnych specjalizacji, wstępne określenie potencjału IOB oraz klastrów, a także ich wpływu na gospodarkę województwa opolskiego.

Desk research pozwolił również na analizę istniejących narzędzi wsparcia innowacyjności i konkurencyjności wykorzystywanych w regionie opolskim oraz na analizę potencjałów regionalnych klastrów i IOB w regionie oraz określenie ich roli w realizacji polityk rozwoju województwa opolskiego. Zebrane dane posłużyły do sformułowania rekomendacji, w szczególności pozwoliły odpowiedzieć na pytania, jaki jest dotychczasowy wpływ interwencji publicznej na wzmocnienie potencjału regionalnych IOB i jaka jest jego efektywność oraz jakie są bariery oraz czynniki wspierające rozwój analizowanych instytucji. Analiza desk research objęła wybrane instytucje IOB z terenu województwa opolskiego.

Wywiady ilościowe PAPI

W ramach analizy potencjału usługowego instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim przeprowadzone zostały wywiady ilościowe PAPI (22 wywiady) z:

- instytucjami otoczenia biznesu – 17 wywiadów,
- klastrami działającymi na terenie województwa opolskiego – 5 wywiadów.

Wywiady przeprowadzane z użyciem papierowego kwestionariusza ankiety w bezpośrednim kontakcie z badanym są najbardziej tradycyjną formą przeprowadzania badań i są powszechnie wykorzystywane ze względu na ich łatwość i wszechstronność zastosowania. Bezpośredni kontakt respondenta z ankierem zobowiązywał go do udzielenia odpowiedzi, dzięki czemu wzrosła jakość zdobytych danych. Technika PAPI była użytecznym sposobem poznania opinii i postaw przedstawicieli opolskich IOB i klastrów. Ankieter miał możliwość wyjaśnienia respondentowi ewentualnych wątpliwych kwestii, co nie byłoby możliwe przy wykorzystaniu wywiadów internetowych czy papierowych kwestionariuszy ankiety zostawianych w biurach/siedzibach przedstawicieli opolskich IOB i klastrów.

Badanie pozwoliło na uzyskanie informacji dotyczących potencjału IOB i klastrów, zakresu oraz jakości świadczonych przez te jednostki usług, ich wpływu na gospodarkę województwa opolskiego, relacji IOB z otoczeniem oraz roli IOB i klastrów w procesie inteligentnych specjalizacji. Dane posłużyły także do przeprowadzenia analizy ilościowej i jakościowej, a także do sformułowania wniosków i rekomendacji.

Dobór próby do badania został przeprowadzony w sposób losowo-warstwowy. Dobór losowo-warstwowy to metoda polegająca na podziale całej populacji generalnej na warstwy i dokonaniu losowania elementów do próby badawczej w obrębie każdej z tych warstw. Warstwy te tworzone są pod kątem ważnych dla realizacji celów badawczych cech, w tym przypadku będzie to działalność IOB i klastrów w zakresie wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności sektora MSP.

Badaniem zostały objęte takie typy IOB jak: centrum innowacji i transferu technologii, centrum rozwoju przedsiębiorczości, fundusz pożyczkowy, inkubator przedsiębiorczości, izba rzemieślnicza i gospodarcza, park naukowo-technologiczny. Na potrzeby badania określono definicje poszczególnych grup badanych podmiotów. Ze względu na małą próbę oraz odmowę przeprowadzenia wywiadu PAPI przez niektóre opolskie IOB i klastry, badanie zostało uzupełnione przez analizę desk research o inne IOB w zakresie zasięgu działania, roku powstania oraz formy organizacyjnej. Główną przeszkodą w realizacji badania okazała się niedostateczna wiedza na temat działania instytucji osób wyznaczonych do udziału w wywiadzie.

Wywiady ilościowe CATI

W ramach analizy potencjału usługowego instytucji otoczenia biznesu zostały przeprowadzone wywiady ilościowe CATI na grupie 100 przedsiębiorstw z województwa opolskiego, które skorzystały z usług opolskich IOB celem oceny jakości i kompleksowości usług świadczonych przez te instytucje.

Telefoniczne wywiady wspomagane komputerowo (CATI) są powszechnie wykorzystywane w badaniach opinii z uwagi na ich wiele zalet. Są jednym z nowoczesnych sposobów pozyskiwania danych, ograniczającym czas realizacji i koszt badania, przy jednoczesnej trosce o jakość zebranych danych. Badanie CATI wśród przedsiębiorców opolskich pozwoliło na uzyskanie informacji dotyczących wpływu IOB na funkcjonowanie firm oraz zapotrzebowanie na dane usługi. Analiza zebranego materiału badawczego pozwoliła na zidentyfikowanie usług świadczonych dla opolskich przedsiębiorców przez IOB oraz ocenę ich jakości. Zebrane dane posłużyły do sformułowania rekomendacji.

Dobór próby do badania CATI został przeprowadzony losowo. Losowy dobór próby badawczej polega na bezpośrednim i nieograniczonym doborze jednostek z populacji generalnej, tak aby każda z nich miała takie same szanse dostania się do próby badawczej.

W badaniu mogły wziąć udział tylko przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie województwa opolskiego, które skorzystały z usług opolskich instytucji otoczenia biznesu. Było to podstawowe kryterium selekcji respondentów. W ramach badania została utworzona własna baza przedsiębiorstw spełniających kryteria badania, stworzona na podstawie bazy danych udostępnionej przez zamawiającego oraz innych dostępnych źródeł na temat firm korzystających z usług instytucji otoczenia biznesu. W badaniu wybrana została reprezentatywna grupa przedsiębiorstw z każdego powiatu (w tym miasta Opole) oraz z każdej sekcji PKD.

Wyniki badania

Potencjał instytucji otoczenia biznesu

Instytucje otoczenia biznesu to, bez względu na formę prawną, podmioty prowadzące działalność na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, nie działające dla zysku lub przeznaczające zysk na cele statutowe zgodnie z zapisami statutu lub innym równoważnym dokumencie założycielskim. IOB posiadają bazę materialną, techniczną i zasoby ludzkie oraz kompetencyjne niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora MSP⁴.

Mając na uwadze różnorodne nazewnictwo oraz formy organizacyjno-prawne opolskich instytucji otoczenia biznesu oraz podobny zakres działania poszczególnych instytucji, na potrzeby niniejszego badania dokonano kategoryzacji poszczególnych IOB na grupy:

- Inkubator przedsiębiorczości – to wyodrębniony podmiot posiadający ofertę lokalową oraz ofertę usług wspierających nowo powstałe oraz krótko działające mikro i małe przedsiębiorstwa. Głównym celem działania inkubatora przedsiębiorczości jest pomoc nowo powstałej firmie w osiągnięciu dojrzałości i zdolności do samodzielnego funkcjonowania na rynku⁵. Do grupy tej zaliczane są też akademickie inkubatory przedsiębiorczości (AIP).
- Park naukowo-technologiczny – to celowo zagospodarowana przestrzeń, w ramach której rozwijane są dogodne warunki dla poprawy współpracy nauki z biznesem, optymalizacji mechanizmów transferu i komercjalizacji technologii, powstawania i rozwoju innowacyjnych firm oraz rozwoju i urynkowania innowacji⁶.
- Centrum rozwoju przedsiębiorczości – to instytucja okołobiznesowa działająca na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia oraz poprawy konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw⁷.
- Centrum innowacji i transferu technologii – to instytucja okołobiznesowa będąca jednostką doradczą, szkoleniową i informacyjną, realizującą programy wsparcia transferu i komercjalizacji technologii/innowacji/wiedzy oraz wszystkich towarzyszących temu procesowi zadań⁸.

⁴ Ocena systemu wsparcia instytucji otoczenia biznesu w regionalnych programach operacyjnych na lata 2014-2020, Raport ekspercki dla Ministerstwo Rozwoju, Departament Regionalnych Programów Operacyjnych, SOOIPP, Poznań 2016, s. 22.

⁵ K. Matusiak, Innowacje i Transfer Technologii. Słownik pojęć, PARP, Warszawa 2011, s. 99.

⁶ Tamże, s. 186.

⁷ Tamże, s. 179.

⁸ Tamże, s. 31.

- Izba gospodarcza – to organizacja reprezentująca interesy gospodarcze zrzeszonych w niej przedsiębiorców, w szczególności wobec organów władzy publicznej⁹.
- Izba rzemieślnicza – to organizacja zrzeszająca cechy, spółdzielnie rzemieślnicze, rzemieślników nienależących do cechów, a także inne jednostki organizacyjne, jeżeli ich celem jest wspieranie rozwoju gospodarczego rzemiosła¹⁰.
- Fundusz pożyczkowy – to organizacja nastawiona na udzielanie pożyczek przedsiębiorcom, nie działająca w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczająca zysk na cele statutowe¹¹.
- Fundusz poręczeniowy – to organizacja nastawiona na udzielanie pożyczek przedsiębiorcom, którzy mają zdolność kredytową, a nie posiadają wymaganych przez instytucję finansującą zabezpieczeń, nie działająca w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczająca zysk na cele statutowe¹².
- Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki – to instytucja realizująca zadania związane z polityką rozwoju województwa opolskiego, będąca Instytucją Zarządzającą procesem wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji dla województwa opolskiego (RSI WO) oraz Instytucją Pośredniczącą w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020¹³.

Forma organizacyjna

Większość przebadanych instytucji (ponad 70% IOB) nie posiada osobowości prawnej, działając w ramach innej jednostki np. uczelni wyższej lub innej instytucji otoczenia biznesu. Drugą najczęściej występującą formą organizacyjną jest stowarzyszenie (prawie 13% IOB). Ta forma wydaje się być korzystna dla ośrodków innowacyjności i przedsiębiorczości ze względu na możliwości pozyskiwania środków rządowych oraz konstrukcję systemu podatkowego¹⁴. Status ten posiadały: centrum rozwoju przedsiębiorczości, fundusz poręczeniowy, a także izba gospodarcza i rzemieślnicza. Tylko jedna ze zbadanych izb gospodarczych posiada status instytucji samorządu gospodarczego. Wśród przeanalizowanych instytucji występują także takie formy organizacyjne jak spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz fundacje. Poniższy wykres przedstawia procentowy rozkład formy organizacyjnej przebadanych instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim.

⁹ Art. 2 ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych, Dz.U. 1989 nr 35 poz. 195.

¹⁰ Art. 11 ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle, Dz.U. 1989 nr 17 poz. 92.

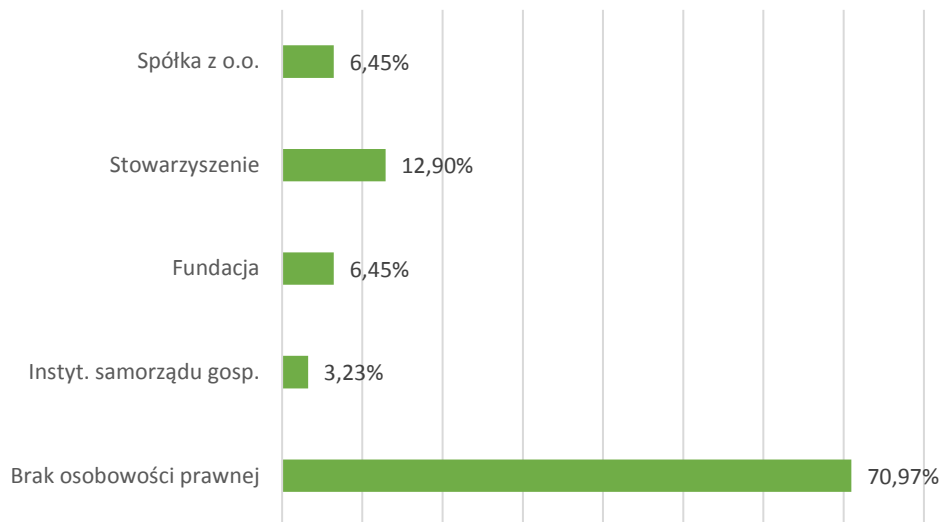
¹¹ <https://www.mr.gov.pl/>, dostęp z dnia 17 listopada 2017 r.

¹² <https://www.mr.gov.pl/>, dostęp z dnia 17 listopada 2017 r.

¹³ <http://www.ocrg.opolskie.pl/pl/o-nas.html>, dostęp z dnia 17 listopada 2017 r.

¹⁴ Raport końcowy z badań „Analiza stanu i kierunków rozwoju parków naukowo-technologicznych, inkubatorów technologicznych i centrów transferu technologii w Polsce”, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, sierpień 2004 r., s. 67.

Rysunek 1 Forma organizacyjna opolskich IOB.

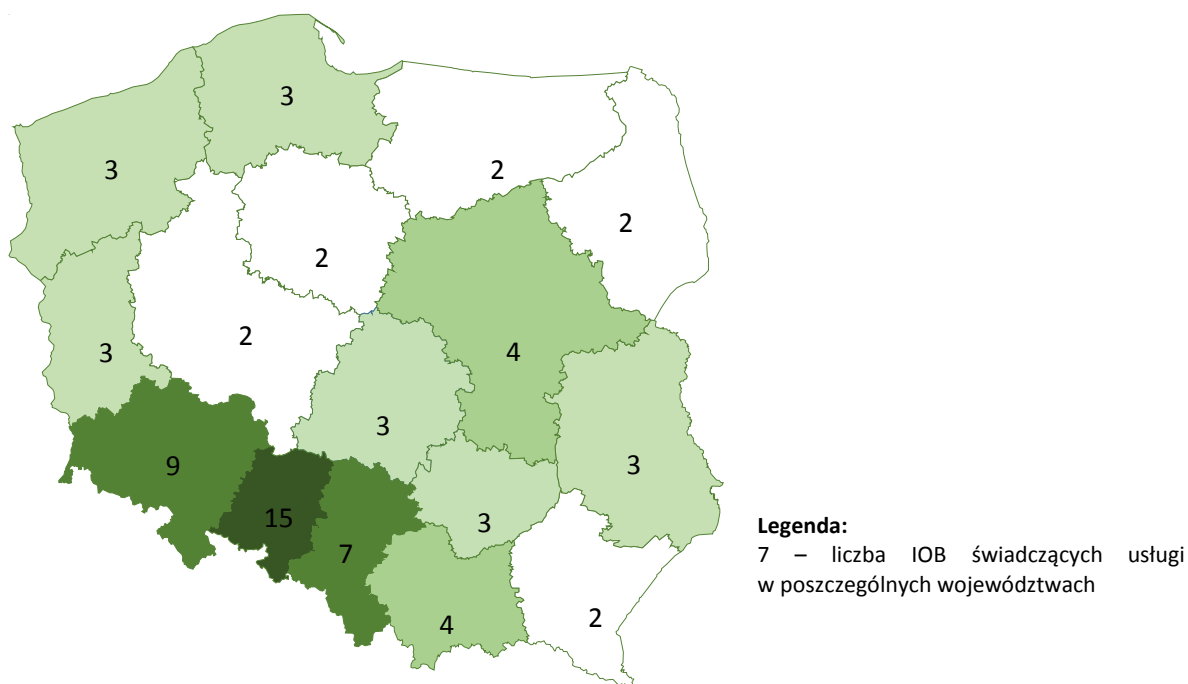

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI oraz analizy desk research, n=31

Rozkład terytorialny i zasięg działania IOB

Faktyczny zasięg działania IOB różni się od statutowego (regulaminowego). Wiele instytucji zastrzega możliwość świadczenia usług na terenie całej Polski, ale w praktyce często ogranicza się on tylko do kilku województw. Prawie połowa IOB z województwa opolskiego świadczy usługi na całym jego terenie. Możliwość skorzystania z usług opolskich IOB mają też przedsiębiorcy z całego kraju, w szczególności z województwa dolnośląskiego oraz śląskiego, a także z małopolskiego i mazowieckiego. Wśród instytucji o szerokim zasięgu działań znalazły się centra innowacji i transferu technologii, centra rozwoju przedsiębiorczości, park naukowo-technologiczny, izba rzemieślnicza i gospodarcza oraz inkubatory przedsiębiorczości. Na mapie poniżej przedstawiono ogólnopolski zasięg świadczenia usług przez opolskie IOB.

Rysunek 2 Liczba opolskich IOB świadczących usługi na terenie poszczególnych województw (w tym na całym terenie województwa opolskiego)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI oraz analizy desk research, n=31

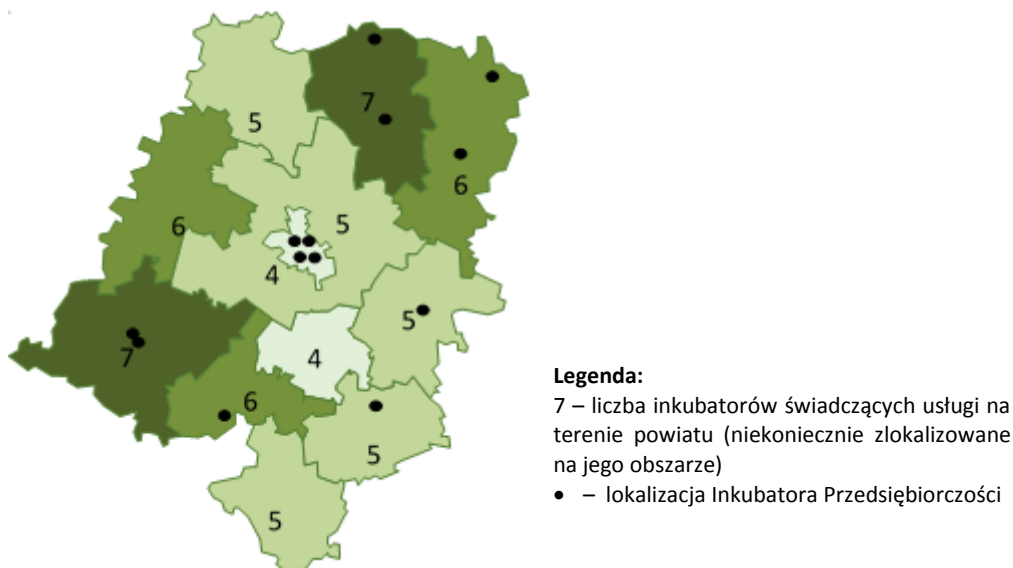
Większość IOB posiada węższy zakres działania, skupiający się na poszczególnych powiatach, a nawet gminach¹⁵. Są to przede wszystkim inkubatory przedsiębiorczości, ale także centrum rozwoju przedsiębiorczości oraz centrum innowacji i transferu technologii.

Najbardziej zróżnicowane pod kątem zasięgu działania są opolskie inkubatory przedsiębiorczości. Ponad 15% z nich swoimi działaniami wykracza poza teren województwa, prawie 30% świadczy usługi na terenie całego województwa, natomiast pozostali działają w granicach od pięciu powiatów do jednej gminy. Poniższa mapa obrazuje liczbę opolskich inkubatorów przedsiębiorczości świadczących usługi w poszczególnych powiatach województwa opolskiego oraz umiejscowienie instytucji w województwie¹⁶.

¹⁵ Patrz: aneks – tabela 1, s. 2.

¹⁶ Dane przedstawione na mapie zostały obliczone na podstawie deklarowanego (podczas wywiadu PAPI lub na stronach internetowych IOB) zasięgu działania instytucji.

Rysunek 3 Liczba opolskich inkubatorów przedsiębiorczości świadczących usługi w poszczególnych powiatach województwa opolskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI oraz analizy desk research, n=13

Przedsiębiorcy z miasta Opole oraz z powiatu krapkowickiego mają dostęp do czterech inkubatorów przedsiębiorczości. Dostęp do pięciu placówek mają przedsiębiorcy z powiatu opolskiego, namysłowskiego, strzeleckiego, kędzierzynie-kozielskiego oraz głubczyckiego. Aż sześć inkubatorów świadczy usługi na terenie powiatu brzeskiego, oleskiego oraz prudnickiego. Przedsiębiorcy z powiatu nyskiego oraz kluczborskiego mają największe możliwości w zakresie korzystania z usług opolskich inkubatorów przedsiębiorczości.

Najwięcej inkubatorów przedsiębiorczości znajduje się w stolicy województwa. Wszystkie cztery zlokalizowane tam instytucje działają jednak dla przedsiębiorców z całego województwa. Oznacza to, iż beneficjenci usług inkubatorów przedsiębiorczości w Opolu posiadają do nich najłatwiejszy i najszybszy dostęp. W Nysie występują dwa inkubatory, a po jednym znajduje się w Prudniku, Strzelcach Opolskich, Byczynie, Kluczborku, Rudnikach, Kędzierzynie-Koźlu i Oleśnie. Podkreślić należy, że obecnie wiele inkubatorów zakończyło swoją działalność lub są obecnie w stanie likwidacji, np. Inkubator Przedsiębiorczości w Ujeździe.

Zdecydowana większość IOB (2/3) zlokalizowanych jest w stolicy województwa. Pozostałe IOB zlokalizowane są w Nysie, Strzelcach Opolskich, Prudniku, Kluczborku, Oleśnie, Rudnikach, Kędzierzynie-Koźlu i w Byczynie.

Podmiotowy zakres działania

Adresatami usług IOB są przede wszystkim mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Wyjątkiem są instytucje oferujące oferty start-upowe także dla osób bezrobotnych oraz studentów mogących skorzystać z usług inkubatorów działających przy uczelniach wyższych. Z oferty usługowej najrzadziej korzystają duże przedsiębiorstwa.

Źródła finansowania

Badanie wśród opolskich IOB wykazało, że co druga instytucja otoczenia biznesu finansuje swoją działalność ze środków własnych, w tym ze środków uczelnianych lub z odpłatnej działalności statutowej. Ze środków gminnych korzystają przede wszystkim inkubatory przedsiębiorczości, ale także park naukowo-technologiczny oraz centrum rozwoju przedsiębiorczości. Rzadziej korzysta się z subwencji, czy dotacji na działalność. Poniższa tabela przedstawia finansowanie działalności według rodzaju instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim.

Tabela 1 Finansowanie działalności IOB

Finansowanie działalności IOB	subwencje, dotacje	środki krajowe	środki europejskie	środki gminne	środki własne
Centrum innowacji transferu technologii	25%	25%	50%	0%	0%
Centrum rozwoju przedsiębiorczości	0%	0%	50%	25%	25%
Fundusz pożyczkowy	0%	0%	50%	0%	50%
Inkubator przedsiębiorczości	0%	8%	38%	31%	23%
Izba Gospodarcza	20%	0%	40%	0%	40%
Izba Rzemieślnicza	0%	0%	50%	0%	50%
Park naukowo- technologiczny	0%	0%	50%	50%	0%
Inne	0%	0%	50%	0%	50%
Średnia	12%	12%	88%	35%	53%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=17

Korzystanie z danych środków uwarunkowane jest formą organizacyjną lub przynależnością do danej IOB, a tym samym statusu założyciela/podmiotu odpowiedzialnego za funkcjonowanie jednostki. Opolskie instytucje otoczenia biznesu korzystają także ze środków z funduszy krajowych i europejskich. Beneficjentem środków funduszy krajowych jest centrum innowacji i transferu technologii oraz inkubator przedsiębiorczości, działające w ramach tej samej uczelni wyższej. Beneficjentami środków funduszy europejskich są natomiast prawie wszystkie przebadane instytucje otoczenia biznesu (88%).

Potencjał kadrowy, techniczny i ekonomiczny

Potencjał kadrowy opolskich IOB został poddany ocenie zarówno ze strony ich przedstawicieli, jak i przedsiębiorców, którzy skorzystali z ich usług. Zbadano między innymi kompetencje w zakresie

wiedzy ogólnej i zawodowej umożliwiającej sprawne prowadzenie obowiązków, a także umiejętności praktyczne i doświadczenie zawodowe pracowników. Przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu pozytywnie ocenili swoich pracowników w tym zakresie¹⁷. Zdaniem przedstawicieli instytucji okołobiznesowych zatrudniony tam personel posiada wysoki poziom kompetencji, motywację do pracy i ciągłego rozwoju osobistego, a także ukierunkowany jest na zaspokajanie wymagań lokalnego rynku pracy. Prawie 70% przebadanych przedsiębiorców uważa pracowników IOB za kompetentnych lub bardzo kompetentnych oraz, że usługi świadczone są w sposób profesjonalny¹⁸. Przedstawiciele instytucji okołobiznesowych są zadowoleni z wykonywanych przez swoich pracowników obowiązków. Instytucja otoczenia biznesu zatrudnia średnio 8 pracowników na pełen etat. Najmniej pracowników zatrudnionych jest w inkubatorach przedsiębiorczości (średnio po 4 pracowników). Wynik ten wydaje się być jednak niewystarczający, gdyż co drugi przedstawiciel inkubatorów deklaruje potrzebę zatrudnienia dodatkowych osób¹⁹. Zaobserwowano silne zróżnicowanie instytucji otoczenia biznesu pod względem liczby zatrudnionych osób. W centrach rozwoju przedsiębiorczości i centrach innowacji i transferu technologii liczba zatrudnionych pracowników waha się od 3 do 18 osób. W izbach rzemieślniczych, parku naukowo-technologicznym oraz w funduszu pożyczkowym zatrudniona jest największa liczba pracowników. Nie oznacza to jednak, że nie brakuje w nich personelu. Liczba pracowników wiąże się z czasem oczekiwania na świadczenie usługi i szybkością jej realizacji. Opolscy przedsiębiorcy pozytywnie ocenili także ten element – dla co drugiego przedsiębiorcy usługa zrealizowana była szybko, a dla co trzeciego z nich, usługę wykonano w optymalnym czasie²⁰.

Prawie każda IOB posiada miejsca przeznaczone do indywidualnego prowadzenia rozmów. Najwięcej pomieszczeń posiada fundusz pożyczkowy (11 sal, ponad 350 miejsc) oraz izba rzemieślnicza (4 sale, ponad 100 miejsc). Każdy pracownik posiada także niezbędny sprzęt komputerowy, pozwalający na świadczenie usług. Wyposażenie instytucji zostało ocenione pozytywnie przez przedstawicieli opolskich firm²¹. Deklaracje przedstawicieli IOB i przedsiębiorców pozwalają na korzystną ocenę potencjału technicznego instytucji okołobiznesowych na Opolszczyźnie. W ramach doposażenia instytucje miały możliwość skorzystania ze środków UE w ramach RPO WO na lata 2007-2013 w ramach poddziałania 1.1.1 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu.

Trudności z płynnością finansową posiada co trzecia IOB, ale w bardzo niewielkim stopniu. Problemy w dostępie do kapitału posiada natomiast prawie 60% przebadanych instytucji i jest to istotna bariera ich działalności. Trudność ta wiąże się przykładowo z brakiem odpowiedniego statusu prawnego do

¹⁷ Patrz: aneks – tabela 6, s. 7.

¹⁸ Patrz: aneks – tabele 43-46, s. 26-27.

¹⁹ Patrz: aneks – tabela 6, s. 7.

²⁰ Patrz: aneks – tabela 41-42, s. 25.

²¹ Patrz: aneks – tabela 47-48, s. 28.

otrzymania środków lub też z niespełnianiem wymogów do ich otrzymania. Badane instytucje ze względu na profil działalności (non-profit) nie zgłaszały wyraźnych zastrzeżeń odnośnie niewystarczających środków finansowych na działalność, co pozwala na pozytywną ocenę potencjału ekonomicznego badanych instytucji okołobiznesowych w województwie opolskim.

Bariery w działalności IOB

Badanie pozwoliło na określenie barier w działalności instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim. Poniższa tabela przedstawia otrzymane wyniki.

Tabela 2 Bariery w działalności IOB

Bariery w działalności IOB	Średnia [w skali 0-5]
Zbyt mała liczba pracowników	2,0
Ograniczone możliwości finansowe odbiorców usług	1,8
Trudności w dostępie do kapitału	1,6
Brak rozwiązań prawnych promujących współpracę instytucji otoczenia biznesu z otoczeniem	1,4
Brak zainteresowania ze strony odbiorców usług	1,2
Problemy z dotarciem z ofertą do potencjalnych odbiorców usług	1,2
Brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach	0,6
Duża konkurencja ze strony innych instytucji otoczenia biznesu realizujących podobne zadania	0,5
Problemy z płynnością finansową	0,5
Trudności w komunikacji z władzami samorządowymi (lokalnymi, regionalnymi)	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=17

Największą barierą w działalności instytucji jest zbyt mała liczba pracowników, ograniczone możliwości finansowe odbiorców usług oraz opisane już trudności w dostępie do kapitału. Przedstawiciele IOB dostrzegają także brak rozwiązań prawnych, które promowałyby współpracę z otoczeniem. Rzadko zdarzają się sytuacje, kiedy odbiorca usług nie jest zainteresowany ofertą IOB lub instytucja ma problem z dotarciem ze swoją ofertą do przedsiębiorców. W niewielkim stopniu barierą w działalności jest brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach. Przedstawiciele IOB wskazywali, że nie dotyczy to osób zajmujących wysokie stanowiska. Zdaniem przedstawicieli opolskich IOB konkurencja ze strony innych instytucji realizujących podobne zadania jest mało istotna. W niewielkim stopniu pojawiają się trudności w komunikacji z władzami samorządowymi.

Wykorzystanie funduszy krajowych i europejskich

Wspomniane już finansowanie działalności opiera się nie tylko na wykorzystaniu środków własnych, czy gminnych, ale także środków krajowych oraz europejskich. Możliwości w tym zakresie umocowane są przez szereg dokumentów ogólnoeuropejskich, krajowych i regionalnych, stwarzających podstawę do zagospodarowania środków pieniężnych z różnych funduszy.

Prawie wszystkie opolskie IOB zadeklarowały korzystanie ze środków z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Opolskiego (na lata 2007-2013 oraz 2014-2020). Wyjątek stanowiły inkubatory przedsiębiorczości. W latach 2010-2013 instytucje województwa opolskiego zrealizowały 31 projektów na łączną kwotę 159 144 532,24 zł²² na stworzenie, przebudowę lub doposażenie instytucji otoczenia biznesu.

Tabela 3 Realizacja projektów w ramach RPO WO 2007-2013

Realizacja projektów w ramach RPO WO 2007-2013	Liczba zrealizowanych projektów w ramach poddziałania 1.1.1 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu	Wartość projektów (w zł)
Powiat kędzierzyńsko-kozielski	1	2 942 186,28
Powiat kluczborski	2	6 981 878,26
Powiat m. Opole	17	98 757 046,77
Powiat nyski	2	7 191 499,15
Powiat oleski	4	25 319 069,54
Powiat prudnicki	1	6 989 673,09
Powiat strzelecki	4	11 063 179,15
Suma końcowa	31	159 244 532,24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów realizowanych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego 2007-2013

Najwięcej projektów zrealizowano w mieście Opolu, wśród których znajdowały się takie inicjatywy jak:

- Stworzenie Przemysłowego Centrum Transferu Technologii i Wdrożeń w Opolu.
- Stworzenie Opolskiego Budowlanego Centrum Biznesu z siedzibą w Opolu.
- Budowa obiektu laboratoryjno-doświadczalnego w ramach Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu.
- Budowa obiektu inkubatora przedsiębiorczości w ramach Parku Naukowo-Technologicznego w Opolu.
- Budowa obiektu instytucji otoczenia biznesu - Opolskie Centrum Wysokich Technologii na rzecz Zrównoważonego Rozwoju.
- Budowa Centrum Biznesu jako kompleksowej galerii usług wspierającej podmioty gospodarcze.

²² Baza zrealizowanych projektów z RPO WO 2007-2017, poddziałanie 01.01.01. Wsparcie instytucji otoczenia biznesu.

- Remont i zakup niezbędnego wyposażenia celem świadczenia profesjonalnej obsługi biznesu przez Instytut Trwałego Rozwoju w Opolu.
- Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Opolu – nowoczesna infrastruktura okołobiznesowa.
- Przebudowa budynku Izby Rzemieślniczej w Opolu w celu utworzenia Rzemieślniczego Inkubatora Przedsiębiorczości przy Branżowym Centrum Biznesu.
- Przebudowa budynku Izby Rzemieślniczej w Opolu na potrzeby Branżowego Centrum Biznesu świadczącego kompleksowe usługi wspierające sektor budowlany.
- Budowa Opolskiego Centrum Wystawienniczo-Kongresowego w Opolu (Regionalne Centrum Biznesu).
- Zakup wyposażenia na potrzeby Regionalnego Centrum Biznesu w Opolu.
- Utworzenie Punktu Kontaktowego Politechniki Opolskiej pn. Centrum Nauka - Biznes (CeNaBiz) poprzez przebudowę budynku dydaktycznego w Opolu.
- Prace remontowo - budowlane w Stowarzyszeniu „Promocja Przedsiębiorczości” - Opolskim Inkubatorze Przedsiębiorczości w Opolu.
- Przebudowa DS Kmicic na potrzeby działalności Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości Uniwersytetu Opolskiego w Opolu – etap II, kontynuacja rozbudowy i wyposażenia obiektu.
- I etap realizacji inwestycji utworzenia siedziby Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości Uniwersytetu Opolskiego na terenie KAU w Opolu.
- Budowa branżowego centrum biznesu - Opolskie Centrum Energii Odnawialnej w Opolu.

W powiecie kędzierzyńsko-kozielskim zrealizowano projekt na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości w Kędzierzynie-Koźlu. W powiecie nyskim z projektu skorzystało Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych przy PWSZ w Nysie w zakresie zakupu urządzeń i niezbędnego wyposażenia do świadczenia nowych usług dla biznesu. Powiat oleski wzbogacił się w trzy inkubatory przedsiębiorczości, w powiecie prudnickim powstał jeden inkubator przedsiębiorczości, a w strzeleckim trzy inkubatory przedsiębiorczości oraz Strzeleckie Centrum Obsługi Biznesu. Podobne zmiany zaszły w powiecie prudnickim, gdzie utworzono dwa budynki inkubatora przedsiębiorczości w Prudniku. Część z tych instytucji funkcjonuje obecnie, jednakże część zakończyła działalność zgodnie z założeniami lub jest w stanie likwidacji.

W ramach RPO WO 2014-2020 także można uzyskać wsparcie dla IOB, ale w ramach kooperacji z przedsiębiorcami wpisującymi się w obszary regionalnych inteligentnych specjalizacji. Do tej pory beneficjentem poddziałania 2.3. Wzmocnienie otoczenia biznesu jest województwo opolskie realizujące projekt na rzecz stworzenia nowego, zintegrowanego modelu kooperacji przedsiębiorstw z IOB o tytule „Kooperacyjne Opolskie - profesjonalne otoczenie biznesu” oraz powiat kluczborski realizujący projekt „Wsparcie innowacyjności MSP Subregionu Kluczbork-Namysłów-Olesno”, a także Uniwersytet Opolski („Profesjonalizacja usług Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości Uniwersytetu Opolskiego”).

Badanie wśród opolskich instytucji otoczenia biznesu wykazało, że realizacja oraz zakładane efekty udziału w programie RPO WO na lata 2007-2013 oraz 2014-2020 spełniły oczekiwania beneficjentów. Liderem udziału w programach europejskich jest Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych PWSZ w Nysie, a tym samym Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości działający przy tej jednostce. Podmioty te są beneficjentami Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Programu Operacyjnego Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego. Inne IOB deklarują udział w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój oraz w Programie Operacyjnym Europejskiej Współpracy Terytorialnej Interreg Europa, a także w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój. Przykładem wykorzystania środków z Programu Europejskiej Współpracy Terytorialnej Interreg Europa jest Izba Gospodarcza „Śląsk” oraz Opolska Izba Gospodarcza, a w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój wzięła Izba Rzemieślnicza w Opolu na łączną kwotę ponad 2 mln zł.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój	Program Operacyjny Inteligentny Rozwój
<ul style="list-style-type: none"> • W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój zrealizowano ogólnie w województwie opolskim 51 projektów na łączną kwotę prawie 72,5 mln zł. 	<ul style="list-style-type: none"> • W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój w województwie opolskim ogólnie zrealizowano 39 projektów na łączną kwotę prawie 530 mln zł.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ogólnej listy projektów realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój oraz Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój - stan na 30 września 2017 r.

Każda przebadana IOB deklaruje chęć wzięcia udziału w programach europejskich, jednak większość z nich nie wskazuje konkretnego programu. Instytucje są zatem otwarte na możliwości, jakie stworzy polityka rozwoju UE. Opolskie IOB poszukują funduszy na zakup wyposażenia oraz na inwestycje w kapitał ludzki.

Jedynym beneficjentem programów krajowych jest Regionalne Centrum Transferu Wiedzy i Technologii Innowacyjnych PWSZ w Nysie, a tym samym Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości działający przy tej jednostce. Jednostki te skorzystały z takich programów krajowych jak: Innowacje Społeczne, Kreator Innowacyjności, Projekt Lider, a także skorzystali z projektów celowych oraz programów sektorowych. Możliwość tą stworzyło spełnienie warunków uczestnictw poprzez współpracę z jednostką B+R jaką jest Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie.

Podsumowując, można więc stwierdzić, że programy krajowe nie odegrały istotnej roli w funkcjonowaniu i działalności usługowej opolskich IOB. Co więcej prawie wszystkie jednostki (94%) zadeklarowały chęć skorzystania z programów krajowych w przyszłości. Niska aktywność badanych IOB wynika z braku możliwości spełniania warunków w aplikowaniu do programów krajowych.

Relacje instytucji otoczenia biznesu z otoczeniem

Opolskie instytucje otoczenia biznesu nawiązały współpracę z administracją publiczną, aktorami Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego oraz z podmiotami wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji²³.

Tabela 4 Współpraca badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami

Współpraca badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami	Jednostki B+R	Administracja publiczna	Inne instytucje otoczenia biznesu	Firmy (pomioty) wpisujące się w obszary inteligentnych specjalizacji
Centrum innowacji i transferu technologii	100%	100%	50%	100%
Centrum rozwoju przedsiębiorczości	50%	100%	100%	0%
Fundusz pożyczkowy	0%	100%	100%	0%
Inkubator przedsiębiorczości	43%	100%	100%	14%
Izba Gospodarcza	100%	100%	100%	100%
Izba Rzemieśnicza	100%	100%	100%	0%
Park naukowo-technologiczny	100%	100%	100%	100%
WSPÓŁPRACA OGÓŁEM	50%	100%	94%	40%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=16

Co druga przebadana jednostka okołobiznesowa współpracuje z jednostką badawczo-rozwojową w województwie opolskim lub w innych województwach. Współpracę z jednostkami B+R deklarują głównie akademickie inkubatory przedsiębiorczości. Park naukowo-technologiczny współpracuje z wszystkimi jednostkami B+R w województwie opolskim w zakresie wykorzystania know-how pracowników będących ekspertami w danych dziedzinach wiedzy oraz szkoleń i rekrutacji studentów do programów start-upowych. Izby rzemieśnicze i gospodarcze także współpracują z tymi podmiotami, ale w zakresie organizacji wykładów, kierowania studentów na praktyki i staże oraz w zakresie pisania wspólnych projektów, wnoszenia wkładu w przygotowywanie studiów podyplomowych, a także opiniowania nowych kierunków i zgłaszania na nie zapotrzebowania. Opolskie Centrum Transferu Innowacji współpracuje z jednostkami B+R z województwa opolskiego, dolnośląskiego, śląskiego oraz małopolskiego w zakresie poszukiwania odpowiednich rozwiązań technologicznych, projektowania instalacji, poszukiwania nowych technologii (kotły, ceramika). Współpraca badanych IOB ma więc nie tylko charakter regionalny, ale także ponadregionalny.

Bardzo dobrze prezentuje się współpraca z administracją publiczną. Każda badana instytucja, która zawiera jakiegokolwiek kooperacje, współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego (Urzędami Miast, Starostwami Powiatowymi i Powiatowymi Urzędami Pracy z regionu opolskiego, Urzędem Marszałkowskim Województwa Opolskiego oraz Wojewódzkim Urzędem Pracy w Opolu). Zakres

²³ Zaledwie jedna z badanych instytucji nie współpracuje z żadną wymienioną jednostką (podmiotem).

współpracy dotyczy udziału i organizacji konferencji, szkoleń oraz innych wydarzeń, a także wzajemnego rozpowszechniania informacji na ich temat. Jednostką wyróżniającą się na tle pozostałych IOB w zakresie współpracy z administracją publiczną jest Opolskie Centrum Transferu Innowacji. Współdziała on przy inicjowaniu kooperacji pomiędzy regionalnymi samorządami, urzędami pracy, w zakresie wzrostu innowacyjności gospodarki oraz poszukiwania odnawialnych źródeł energii. Park Naukowo-Technologiczny w Opolu współpracuje z Miastem Opole, będącym udziałowcem spółki, w zakresie organizacji wydarzeń oraz szkoleń i innych imprez. Przedstawiciele izb gospodarczych i rzemieślniczych deklarują rozległą współpracę ze wszystkimi jednostkami samorządu terytorialnego na terenie województwa w zakresie propagowania rozwiązań marketingowych poszerzających dostępność instytucji, w tym IOB wśród przedsiębiorstw, a także organizacji szkoleń i spotkań, wyróżniania przedsiębiorstw nagrodami oraz rozstrzyganie sporów między przedsiębiorstwami w sądzie arbitrażowym (Opolska Izba Gospodarcza). Ponadto Izba Rzemieślnicza w Opolu posiada swoich przedstawicieli w Komitecie Monitorującym RPO WO 2014-2020. Pozostałe IOB współpracują z różnymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie wzajemnej promocji, organizacji konferencji oraz szkoleń i innych wydarzeń. Respondenci najrzadziej wskazywali na trudności w komunikacji z władzami samorządowymi (lokalnymi, regionalnymi)²⁴.

Prawie każda instytucja otoczenia biznesu (94%) w województwie opolskim współpracuje z inną instytucją okołobiznesową. Współpraca ta jest ze sobą ściśle związana i polega przede wszystkim na wymianie doświadczeń, udziału w spotkaniach informacyjnych oraz w projektach i szkoleniach, a także na wzajemnym promowaniu własnej działalności usługowej. Struktura powiązań instytucji otoczenia biznesu w województwie opolskim angażuje każdy z badanych podmiotów. Konkurencja ze strony innych IOB realizujących podobne zadania nie zagraża instytucjom okołobiznesowym w regionie opolskim, gdyż jest najmniej istotną barierą w ich działalności²⁵.

Rzadziej współpraca nawiązywana jest z firmami (podmiotami) wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji, które stanowią impuls rozwojowy regionalnej gospodarki, co nie jest możliwe bez zaangażowania instytucji otoczenia biznesu.

Specjalizacje inteligentne to wyjątkowe cechy i aktywa kraju i regionu, podkreślające przewagi konkurencyjne oraz skupienie regionalnych partnerów i zasobów wokół wizji przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia. Identyfikacja specjalizacji inteligentnych oznacza wzmocnienie regionalnych systemów innowacji, maksymalizowanie przepływów wiedzy oraz rozpowszechnianie korzyści wynikających z innowacji w obrębie całej gospodarki regionalnej²⁶. W badaniu wzięto pod

²⁴ Badanie PAPI: bariery w działalności, średni wynik na 0,5 (w skali 0-5), n=17.

²⁵ Badanie PAPI: bariery w działalności, średni wynik na 0,5 (w skali 0-5), n=17.

²⁶ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

uwagę rodzaje inteligentnych specjalizacji uwzględnione w polityce kształtowania rozwoju gospodarczego województwa opolskiego, spełniające określone warunki, takie jak identyfikowanie wyjątkowych cech i aktywów każdego kraju i regionu, podkreślanie przewagi konkurencyjnej każdego regionu oraz skupianie regionalnych partnerów i zasobów wokół wizji ich przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia.

Przedstawiciele IOB, uczestniczący w badaniu, mieli jednak trudności ze wskazaniem, czy firmy z nimi współpracujące wpisują się w obszar inteligentnych specjalizacji województwa opolskiego²⁷. Wynikać może to z faktu, że nie istnieje rejestr podmiotów należących do IS, jak również poszczególne IOB nie gromadzą takich danych o przedsiębiorstwach. W przypadku firm ubiegających się o dofinansowanie w ramach środków unijnych możliwe jest określenie do jakiej IS należy działalność danego podmiotu, jednakże, jak powszechnie wiadomo, nie wszystkie przedsiębiorstwa aplikują o wsparcie z funduszy unijnych.

Poniższa tabela przedstawia współpracę zbadanych IOB z podmiotami, które wpisują się w obszary inteligentnych specjalizacji.

Tabela 5 Współpraca badanych IOB z podmiotami wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji

Współpraca badanych IOB z podmiotami wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji	Technologie chemiczne	Zrównoważone technologie budownictwa i drewna	Technologie przemysłu maszynowego i metalowego	Technologie przemysłu energetycznego	Technologie rolnospożywcze	Procesy i produkty ochrony zdrowia i środowiska
Centrum innowacji i transferu technologii	33,3%	66,7%	66,7%	0,0%	33,3%	0,0%
Inkubator przedsiębiorczości	0,0%	0,0%	0,0%	7,7%	7,7%	0,0%
Izba Gospodarcza	0,0%	15,4%	15,4%	15,4%	15,4%	15,4%
Park naukowo-technologiczny	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=17

Z podmiotami należącymi do obszarów inteligentnych specjalizacji współpracują wszystkie centra innowacji i transferu technologii, izby gospodarcze oraz park naukowo-technologiczny. Współpraca ta dotyczy zbiorowego składania wniosków w ramach programów unijnych na dofinansowanie innowacyjnych rozwiązań oraz partnerstwa w organizowanych wydarzeniach. Rządziej współpraca nawiązywana jest przez inkubatory przedsiębiorczości i polega ona na kierowaniu studentów na staże lub praktyki w celu podnoszenia ich kwalifikacji zawodowych.

²⁷ Zgodnie z zapisami Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020 jakakolwiek działalność handlowa nie jest traktowana jako specjalizacja inteligentna i potencjalnie inteligentna, ponieważ nie wykazuje znamion spełniających kryteria wykorzystania nowych technologii.

W ramach badania ocenie poddano współpracę IOB z innymi podmiotami. We wszystkich jednostkach przedstawia się ona bardzo korzystnie – najczęściej przyznano ocen dobrych i bardzo dobrych. Poniższa tabela przedstawia uzyskane w tym zakresie odpowiedzi.

Tabela 6 Ocena współpracy badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami

Ocena współpracy badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami	Jednostki B+R		Jednostki Samorządu Terytorialnego		Instytucje otoczenia biznesu		Firmy (pomioty) wpisujące się w obszary inteligentnych specjalizacji	
	bardzo dobra	dobra	bardzo dobra	dobra	bardzo dobra	dobra	bardzo dobra	dobra
Centrum innowacji i transferu technologii	50%	50%	50%	50%	0%	100%	0%	100%
Centrum rozwoju przedsiębiorczości	0%	100%	0%	100%	50%	50%	0%	0%
Fundusz pożyczkowy	0%	0%	0%	100%	0%	100%	0%	0%
Inkubator	100%	0%	86%	14%	71%	29%	50%	50%
Izba Gospodarcza	50%	50%	100%	0%	50%	50%	100%	0%
Izba Rzemieśnicza	0%	100%	0%	100%	0%	100%	0%	0%
Park naukowo-technologiczny	100%	0%	100%	0%	100%	0%	100%	0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=17

W ramach badania zanalizowano także plany opolskich IOB dotyczące kontynuacji współpracy z innymi podmiotami. Każda badana jednostka deklaruje chęć wzmocnienia i poszerzenia tej współpracy w przeciągu najbliższych 3 lat, w przypadku jeśli pojawi się taka możliwość. Opolskie IOB są zatem otwarte na zawieranie i poszerzenie współpracy.

Usługi świadczone przez opolskie instytucje otoczenia biznesu, w tym analiza potencjału świadczenia usług proinnowacyjnych

Rozwój gospodarczy województwa opolskiego możliwy jest jedynie przy aktywnym udziale przedsiębiorców. To przedsiębiorcy decydują o rozwoju poszczególnych branż, wpływają na rynek pracy i edukację, dlatego tak ważne jest, aby otrzymały odpowiednie wsparcie szczególnie ze strony instytucji otoczenia biznesu. IOB wspierają przedsiębiorczość i innowacyjność świadcząc różnego rodzaju usługi informacyjne, szkoleniowe, doradcze ogólne i proinnowacyjne oraz finansowe. Dodatkowo IOB, w szczególności inkubatory przedsiębiorczości oraz park naukowo-technologiczny oferują firmom wynajem pomieszczeń biurowych, sal konferencyjnych, a także usługi co-workingowe i wirtualne biura.

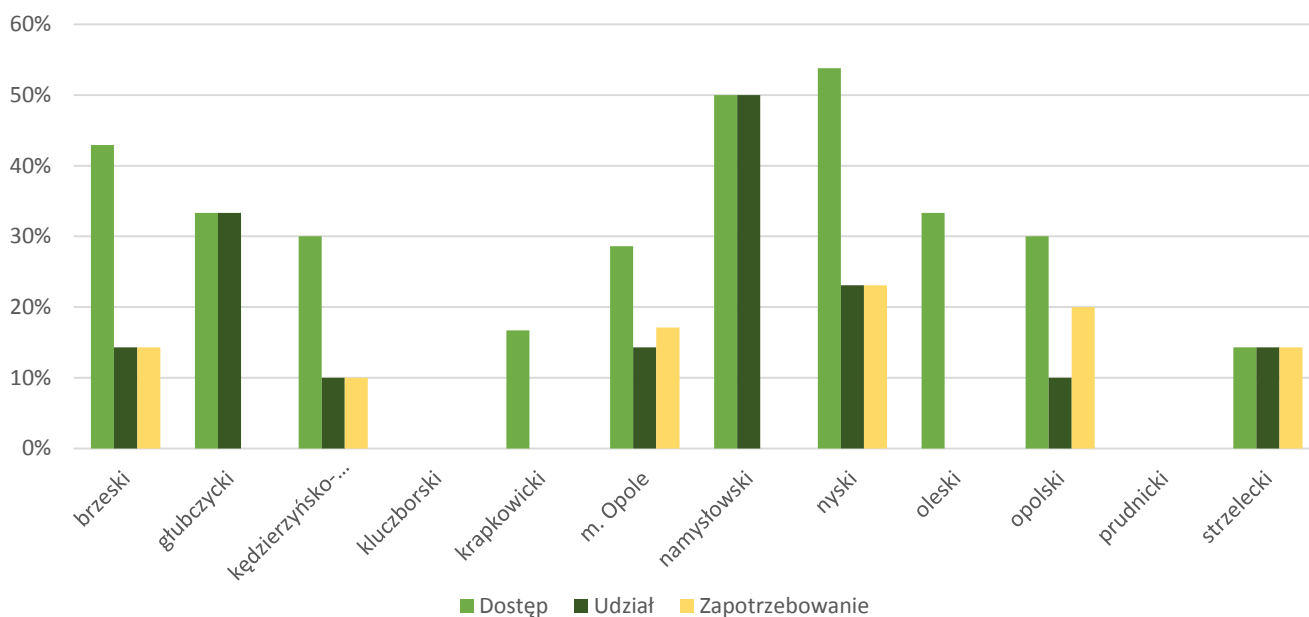
Dane statystyczne pokazują, że w województwie opolskim w 2014 roku funkcjonowało 38 MSP na 1000 mieszkańców – na tle Polski wynik ten jest niski (13 miejsce)²⁸. Natomiast nakłady inwestycyjne na te przedsiębiorstwa wyniosły 43,1 tys zł, co stawia województwo w środku klasyfikacji²⁹.

Udokumentowane źródła poświadczające standard świadczonych usług

IOB posiadają certyfikaty potwierdzające standard świadczonych usług. Ponad 40% przebadanych instytucji posiada wdrożony system zarządzania jakością ISO 9001. Wdrożenie tego systemu w ciągu najbliższych 3 lat deklaruje 18% instytucji. Ponad 40% instytucji otoczenia biznesu jest także zarejestrowanych w Krajowym Systemie Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Taki sam procent IOB w województwie opolskim planuje też ubiegać się o rejestrację.

Usługi informacyjne świadczone są najczęściej w zakresie źródeł finansowania działalności innowacyjnej oraz organizacji imprez targowych, warsztatów szkoleniowych, konkursów dla przedsiębiorców i konferencji. Deklaracje świadczenia usług informacyjnych składają instytucje z całego województwa³⁰. Wykres poniżej przedstawia deklarowany przez przedsiębiorców dostęp do tych usług, skorzystanie (udział) oraz zapotrzebowanie na usługi informacyjne.

Rysunek 4 Dostęp do usług informacyjnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców w powiatach woj. opolskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

IOB świadczą także usługi informacyjne w zakresie unijnych programów wspierania innowacyjności, potrzeb lokalnego rynku i możliwości uruchomienia oraz rozwoju działalności gospodarczej w regionie,

²⁸ Raport o stanie sektora MSP w Polsce, PARP, Warszawa 2016, s. 50.

²⁹ Tamże, s. 53.

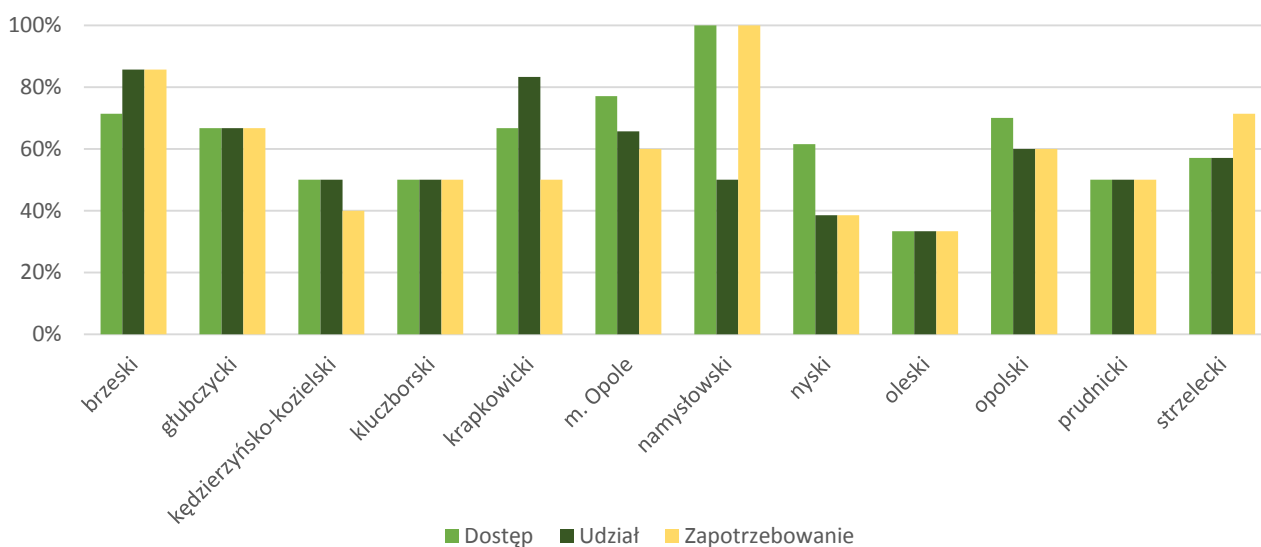
³⁰ Patrz: aneks – tabela 2, s. 3.

potencjalnych dostawców i kooperantów, patentów, licencji, wzorów przemysłowych, certyfikatów i instytucji certyfikujących oraz instytucji doradztwa konsultingowego, podatkowego i finansowego. Rzadziej świadczone są usługi informacyjne w zakresie nowych odbiorców i konkurentów oraz w dostępie do informacji o najnowszych wynikach badań stosowanych oraz nowych technologiach. Nie każdy przedsiębiorca deklaruje dostęp do usług informacyjnych, w konsekwencji czego istnieją „białe plamy” w dostępie do tych usług w powiecie kluczborskim i prudnickim.

Co trzeci badany przedsiębiorca deklaruje dostęp do usług informacyjnych, ale tylko połowa z nich skorzystała z tych usług do tej pory. Zapotrzebowanie na te usługi w opinii instytucji jest najwyższe na tle pozostałych usług. Wyniki te są rozbieżne względem opinii opolskich przedsiębiorców. Tylko 8% przedsiębiorców zgłasza popyt na informacje od opolskich IOB.

Największy popyt przedsiębiorcy zgłaszali na **usługi szkoleniowe**. Usługi te świadczone są we wszystkich powiatach województwa opolskiego³¹. Wykres poniżej przedstawia deklarowany przez przedsiębiorców dostęp do tych usług, skorzystanie (udział) oraz zapotrzebowanie na usługi szkoleniowe.

Rysunek 5 Dostęp do usług szkoleniowych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

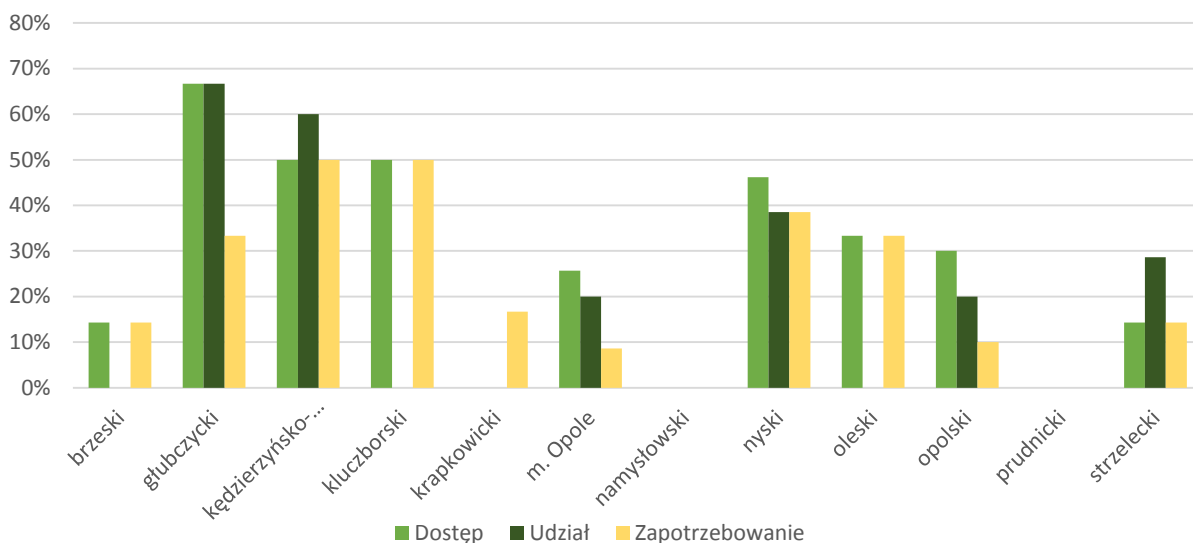
Przedstawiciele IOB deklarują udzielanie największej liczby szkoleń specjalistycznych dla pracowników. Wynik ten jest zbliżony z deklarowanym udziałem w szkoleniach przez przebadanych przedsiębiorców. Dostęp do szkoleń deklaruje ponad 60% przedsiębiorców, a średnio co drugi przedsiębiorca

³¹ Patrz: aneks – tabela 3, s. 4.

w województwie skorzystał ze szkolenia specjalistycznego dla swojego pracownika. Dużo rzadziej przedsiębiorcy korzystali ze szkoleń dla menedżerów, szkoleń językowych, w zakresie dostępu do użytkowania baz danych, w zakresie specjalistycznego programowania inżynierskiego, zarządzania jakością oraz ze szkoleń dotyczących umiejętności korzystania z unijnych programów pomocowych.

Usługi doradcze ogólne świadczone są przede wszystkim przez centra innowacji i transferu technologii oraz park naukowo-technologiczny, w zakresie audytów technologicznych, nowych technologii i ich rozwoju w przedsiębiorstwie, a także udziału w programach badawczych³². Wszystkie instytucje otoczenia biznesu udzielają doradztwa w zakresie sprzedaży i marketingu, działalności przedsiębiorstw regionu, promowania marek i wizerunków przedsiębiorstw, a także uczestnictwa i organizowania targów, wystaw, konferencji, konkursów oraz seminariów dla przedsiębiorców. Wykres poniżej przedstawia deklarowany przez przedsiębiorców dostęp do tych usług, skorzystanie (udział) oraz zapotrzebowanie na usługi szkoleniowe.

Rysunek 6 Dostęp do usług doradczych ogólnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

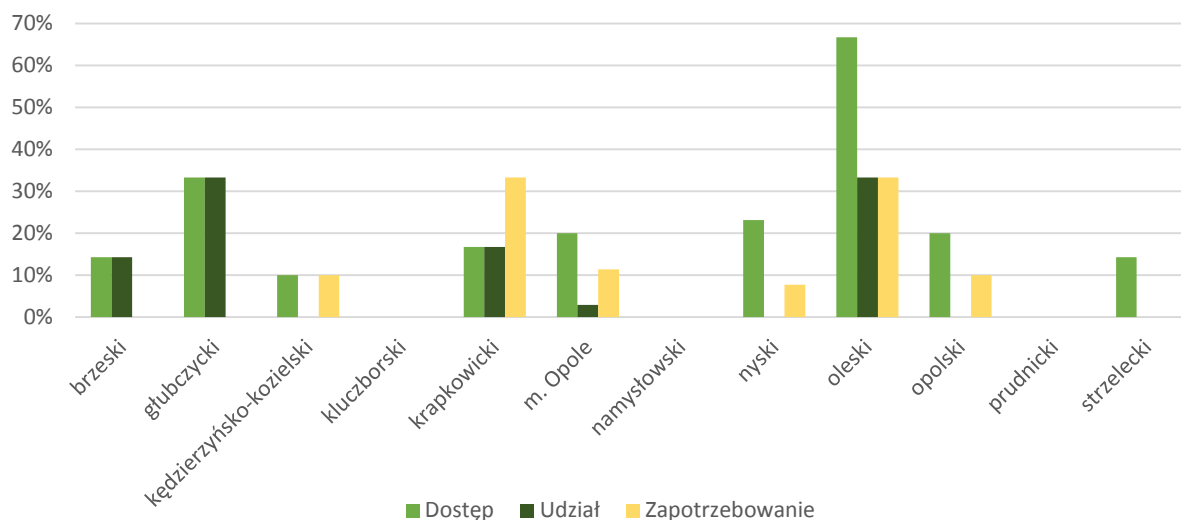
Średnio co trzeci przedsiębiorca deklaruje dostęp do usług doradczych ogólnych, a co piąty skorzystał z doradztwa oferowanego przez IOB. Zaobserwować można „białe plamy” w dostępie do usług w powiecie krapkowickim, namysłowskim oraz prudnickim. Około 20% przedsiębiorców zainteresowanych jest wsparciem w postaci usługi doradczej ze strony IOB. Zdaniem przedstawicieli

³² Patrz: aneks – tabela 5, s. 6.

instytucji, zapotrzebowanie na doradztwo jest wysokie³³, nieadekwatne do zgłaszanego zapotrzebowania przez przedstawicieli opolskich przedsiębiorstw.

Usługi finansowe świadczone są przez fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, ale na terenie całego województwa. Wykres poniżej przedstawia deklarowany przez przedsiębiorców dostęp do tych usług, skorzystanie (udział) oraz zapotrzebowanie na usługi finansowe.

Rysunek 7 Dostęp do usług finansowych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

W przypadku usług finansowych także zaobserwowano braki w ich dostępie w powiecie namysłowskim, prudnickim oraz kluczborskim. Z usług finansowych skorzystało tylko 8,4% opolskich przedsiębiorców. Zapotrzebowanie na usługi finansowe jest najmniejsze spośród innych form pomocy oferowanych przedsiębiorcom. Takiego samego zdania są też przedstawiciele przebadanych instytucji otoczenia biznesu³⁴.

Preinkubacja, inkubacja, co-working, wynajem sal konferencyjnych oraz wirtualne biura to usługi świadczone przede wszystkim przez inkubatory przedsiębiorczości w województwie opolskim, ale także przez park naukowo-technologiczny i izby gospodarcze. Usługi te cieszą się bardzo dużym popytem wśród przedsiębiorców. Przedstawiciele inkubatorów przedsiębiorczości zapewniają, że wszystkie dostępne miejsca są już zajęte lub zarezerwowane. Większość inkubatorów w regulaminach bądź statutach zastrzega świadczenie usług tylko przedsiębiorcom spełniającym pewne wymogi, m. in. posiadanie firmy zarejestrowanej na terenie danej gminy lub powiatu, status osoby bezrobotnej lub

³³ Badanie PAPI: zapotrzebowanie na usługi doradcze ogólne wyniosło średnio 3,4 (w skali 1-5), n=17.

³⁴ Badanie PAPI: zapotrzebowanie na usługi finansowe wyniosło 2,98 (w skali 1-5), n=17.

prowadzenie działalności gospodarczej nie dłużej niż rok. Coraz większym zainteresowaniem cieszy się też usługa biura wirtualnego. Oferta dotyczy zarejestrowania działalności pod adresem IOB oraz obsługi korespondencji itp. Liderem wśród IOB świadczących usługi w postaci wirtualnego biura jest Park Naukowo-Technologiczny w Opolu, który posiada aż 60 klientów. Około 40 klientów posiada Instytut Trwałego Rozwoju w Opolu.

Badanie potencjału organizacji w zakresie wspierania innowacyjności

Usługi proinnowacyjne są istotnym elementem polityki rozwoju województwa opolskiego. Usługi te są świadczone na rzecz przedsiębiorcy w celu skrócenia czasu „wejścia na rynek” i zwiększenia jego konkurencyjności dzięki wprowadzeniu innowacji w zakresie wytwarzanych produktów i świadczonych usług lub wprowadzeniu innowacyjnej technologii, zmian organizacyjnych oraz rozwiązań marketingowych. Do zadań IOB należy wspieranie innowacyjności opolskich przedsiębiorstw. Według danych statystycznych GUS 23,8%³⁵ opolskich przedsiębiorstw produkcyjnych było aktywnych innowacyjne. Przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie to takie, które w badanym okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany lub zaniechany w trakcie badanego okresu (niezakończony sukcesem) lub nie został do końca tego okresu ukończony (tzn. jest kontynuowany)³⁶. Przedsiębiorstwa produkcyjne innowacyjne stanowiły 21,5% przedsiębiorstw produkcyjnych w województwie w latach 2013-2015³⁷. Przedsiębiorstwo innowacyjne w zakresie innowacji produktowych i procesowych jest to przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową (nowy lub istotnie ulepszony produkt bądź nowy lub istotnie ulepszony proces)³⁸. Wyniki te uplasowały województwo opolskie na pierwszym miejscu. Inaczej było już w przypadku przedsiębiorstw usługowych. Tylko 8,6% opolskich przedsiębiorstw usługowych było jednostkami innowacyjnymi, w tym aktywni innowacyjnymi. Stawia to województwo na trzynastej pozycji w Polsce³⁹. W analizowanym okresie 8,6% przedsiębiorstw produkcyjnych wprowadziło rozwiązania innowacyjne (miejsce 7 na tle Polski), w tym innowacji marketingowych 8,2% (miejsce 3 na tle Polski)⁴⁰. Aż 8% przedsiębiorstw usługowych wprowadziło innowacyjne rozwiązania (4 miejsce na tle Polski)⁴¹, w tym tylko 4,5% stanowiły innowacje

³⁵ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw, GUS, Urząd statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2016, s. 44.

³⁶ Tamże, s. 41.

³⁷ Tamże, s. 49.

³⁸ Tamże, s. 41.

³⁹ Tamże, s. 44.

⁴⁰ Tamże, s. 67.

⁴¹ Tamże, s. 61.

marketingowe (10 miejsce na tle Polski)⁴². Gorzej prezentował się udział przychodów przedsiębiorstw przemysłowych ze sprzedaży produktów nowych lub istotnie ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem w 2015 roku. Wyniósł on 5,3% (11 miejsce na tle Polski), a dla przedsiębiorstw usługowych 0,3% (ostatnie, 16 miejsce na tle Polski)⁴³. W 2015 roku 16,4% przedsiębiorstw przemysłowych oraz 6,1% przedsiębiorstw usługowych podniosło nakłady na działalność innowacyjną. Nakłady na działalność innowacyjną, przypadające na jedno przedsiębiorstwo przemysłowe, które poniosło nakłady na tego typu działalność w 2015, wyniosły tylko 2 169 zł i był to najniższy wynik na tle kraju. Jeden z niższych wyników zaobserwowano także w stosunku do działalności usługowej 511 zł. Co czwarte przedsiębiorstwo przemysłowe aktywne innowacyjnie otrzymało w 2015 roku publiczne wsparcie na działalność innowacyjną (10 miejsce w skali kraju), a w przypadku przedsiębiorstw usługowych pomoc tę otrzymało tylko 7,3% przedsiębiorstw (przedostatnie miejsce w skali kraju)⁴⁴. Natomiast nakłady na działalność badawczo-rozwojową w relacji do PKB w 2015 wyniosła 0%, a roku poprzednim 0,34%, a w 2013 roku 0,23%. Dane statystyczne plasują innowacyjność przemysłu na wysokiej pozycji, odwrotnie niż opolską działalność usługową, która znajduje się w drugiej połowie rankingu.

Rodzaj świadczonych usług proinnowacyjnych wraz z popytem oraz analiza odbiorców usług

Usługi proinnowacyjne świadczą niektóre inkubatory przedsiębiorczości, centrum rozwoju przedsiębiorczości, centra innowacji i transferu technologii, a także park naukowo-technologiczny⁴⁵.

Badane opolskie instytucje otoczenia biznesu usługi proinnowacyjne świadczą w postaci:

- Audytu technologicznego, audytu innowacyjności.
- Pośrednictwa w procesie transferu wiedzy i technologii.
- Pomocy doradczej w realizacji projektów badawczych.
- Pomocy we wdrażaniu wyników prac badawczych lub nowych technologii w przedsiębiorstwach, a także usług i produktów oraz nowych rozwiązań organizacyjnych.
- Pomocy w rozwijaniu wzornictwa przemysłowego.
- Pomocy w ochronie własności intelektualnej (np. przygotowaniu wniosku patentowego).

Wykres poniżej przedstawia deklarowany przez przedsiębiorców dostęp do tych usług, skorzystanie (udział) oraz zapotrzebowanie na usługi proinnowacyjne.

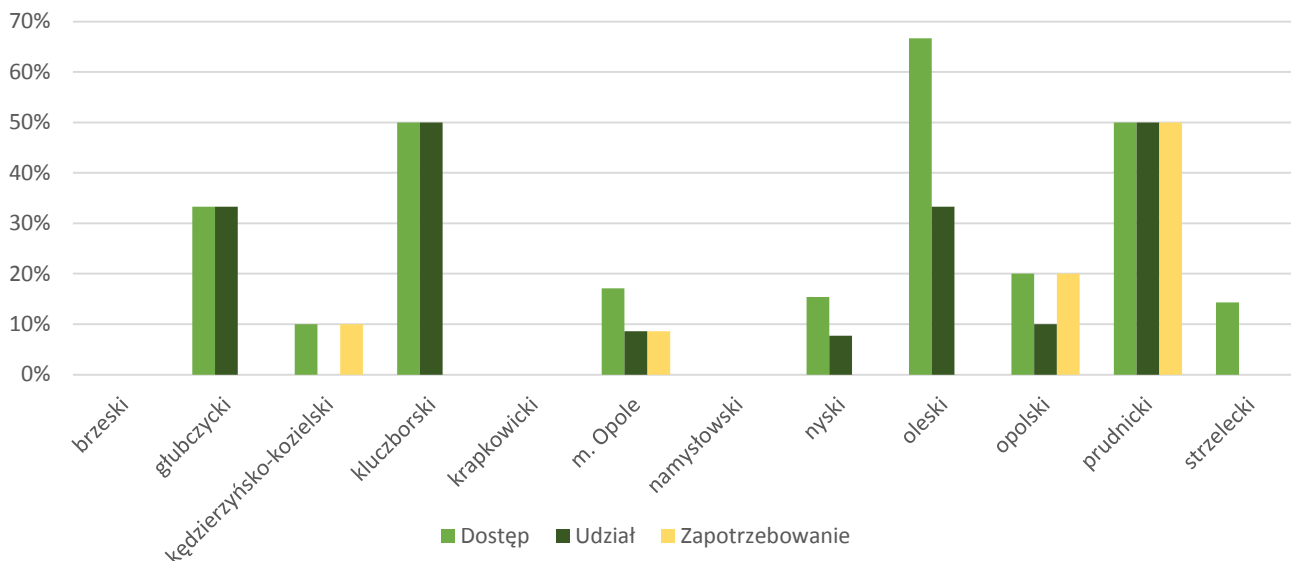
⁴² Tamże, s. 67.

⁴³ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw, GUS, Urząd statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2016, s. 73-74.

⁴⁴ Działalność innowacyjna..., s. 95.

⁴⁵ Patrz: aneks – tabela 4, s. 5.

Rysunek 8 Dostęp do usług proinnowacyjnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

„Białe plamy” w dostępie do usług proinnowacyjnych świadczonych przez analizowane IOB w województwie opolskim występują w powiecie brzeskim, krapkowickim i namysłowskim. Popyt na usługi proinnowacyjne jest mały.. Tylko niewielki odsetek przedsiębiorstw zadeklarował skorzystanie z proinnowacyjnej pomocy doradczej (16%), a jeszcze mniejszy potrzebuje tej pomocy (7%). Dodatkowo opinie odnośnie popytu na te usługi bardzo różnią się między przedsiębiorcami, a przedstawicielami opolskich IOB. Reprezentanci instytucji określili zapotrzebowanie na doradztwo proinnowacyjne w poziomie 3,2 w skali 5 punktowej.

Z usług proinnowacyjnych skorzystali przedsiębiorcy z miasta Opole, powiatu opolskiego, oleskiego, prudnickiego, nyskiego i głubczyckiego, z branży przemysłowej, naukowo-technicznej, transportowo-magazynowej oraz edukacyjnej. Badanie z przedstawicielami instytucji otoczenia biznesu wykazało, że popyt na usługi proinnowacyjne wzrósł w prawie 40% analizowanych instytucjach, a w 12% popyt ten zmalał.

Opolscy przedsiębiorcy określili czynniki ułatwiające uruchomienie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach⁴⁶. Zebrane wyniki przedstawia poniższa tabela.

⁴⁶ Patrz: aneks - tabele 51-52, s. 32-33.

Tabela 7 Czynniki ułatwiające uruchomienie procesów innowacyjnych

Czynniki ułatwiające uruchomienie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach	Średnia ocena (w skali 1-5)
Dostęp do wiedzy oraz wykwalifikowanej kadry	4,21
Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania	4,06
Możliwość rozłożenia ryzyka oraz kosztów na większą liczbę podmiotów	3,98
Zminimalizowanie barier administracyjnych	3,88
Wymianę informacji	3,83
Transfer technologii	3,77
Współpraca z naukowcami	3,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

Najważniejszym czynnikiem ułatwiającym uruchomienie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwie okazuje się dostęp do wiedzy oraz wykwalifikowanej kadry. Dostęp ten możliwy jest poprzez nawiązanie współpracy w inicjatywie klastrowej, ale nie każde przedsiębiorstwo ma takie możliwości, czy potencjał. Dostęp ten umożliwiają także instytucje otoczenia biznesu, dlatego tak ważne jest nawiązywanie współpracy z tymi jednostkami. Ważny jest także dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. To współpraca z IOB zwłaszcza w procesie inteligentnych specjalizacji tworzy potencjał do udziału we wspólnych projektach. Na trzecim miejscu opolscy przedsiębiorcy kwalifikują możliwość rozłożenia ryzyka oraz kosztów na większą liczbę podmiotów. Kolejnym czynnikiem jest zminimalizowanie barier administracyjnych. Dalej ważna jest współpraca z władzami regionalnymi, transfer technologii oraz współpraca z naukowcami. Wszystkie czynniki są jednak ważne, na co wskazują średnie oceny poszczególnych czynników.

Źródła finansowania usług proinnowacyjnych

Opolscy przedsiębiorcy uznali, że istotne jest dla nich zewnętrzne finansowanie w pokryciu kosztów działalności innowacyjnej. Mimo tego, działalność innowacyjna przedsiębiorstw finansowana jest przede wszystkim ze środków własnych (86%)⁴⁷. Fundusze z programów krajowych pozyskał o tylko 7% przedsiębiorstw (Program Innowacje Społecznej oraz Projekty Badawczo Rozwojowe). Z kredytu technologicznego skorzystało zaledwie 5% analizowanych podmiotów. Z programów unijnych takich jak RPO WO, Program Rozwoju Obszarów Miejskich oraz Program Inteligentny rozwój skorzystało tylko 7% analizowanych przedsiębiorstw.

Ponad 90% opolskich przedsiębiorców sama pozyskuje środki na działalność innowacyjną, co dziesiąty fundusze te pozyskuje razem z instytucją otoczenia biznesu. Żadne przedsiębiorstwo nie korzysta ze środków pozyskanych tylko przez opolską IOB. Instytucje otoczenia biznesu finansują natomiast pomoc

⁴⁷ Patrz: aneks – tabele 49-50, s. 29.

doradczą proinnowacyjną z tych samych środków co pozostała ich działalność usługowa, czyli przede wszystkim ze środków funduszy europejskich (100%), krajowych (25%) i własnych (12%).

Otrzymane usługi w większości spełniły oczekiwania opolskich przedsiębiorców⁴⁸. Oceny poszczególnych elementów usług świadczonych przez opolskie IOB zostały zaprezentowane w tabeli poniżej.

Tabela 8 Ocena elementów usługi przez analizowane przedsiębiorstwa

Ocena elementów usługi przez analizowane przedsiębiorstwa	bardzo dobrze	dobrze	poprawnie/nie mam zdania	źle	bardzo źle
Koszt	4%	36%	41%	16%	3%
Czas realizacji usługi	16%	54%	28%	2%	0%
Kompetencje pracowników IOB	17%	51%	31%	1%	0%
Profesjonalizm świadczonych usług	21%	46%	33%	0%	0%
Wyposażenie	17%	40%	41%	2%	0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

Najlepiej oceniony został profesjonalizm świadczonych usług, kompetencje pracowników oraz wyposażenie, które to elementy zostały już omówione podczas analizowania potencjału kadrowego i technicznego opolskich IOB. Koszty usług okazały się zbyt wysokie dla 16% klientów. Większość jednak akceptuje ceny usług IOB.

Wpływ instytucji otoczenia biznesu na gospodarkę województwa opolskiego oraz lokalny rozwój biznesu.

Aby cenić wpływ działań instytucji otoczenia biznesu na gospodarkę posłużono się miernikiem zmian, jakie wywołała współpraca badanych przedsiębiorców z instytucjami otoczenia biznesu. Zmiany te zostały przedstawione w tabeli poniżej.

⁴⁸ Patrz: aneks – tabele 39-49, s. 24-28.

Tabela 9 Zmiany jakie zaszły w przedsiębiorstwie po skorzystaniu z usług IOB

Zmiany jakie zaszły w przedsiębiorstwie po skorzystaniu z usług IOB	zmniejszył/a się	pozostał/a bez zmian	zwiększył/a się	zwiększył/a się znacząco
Zakres świadczonych usług	2,1%	45,4%	42,3%	10,3%
Zakres wytworzonych produktów	2,2%	52,2%	38,0%	7,6%
Zakres współpracy z klientami	2,0%	49,0%	37,8%	11,2%
Współpraca z innymi firmami	1,1%	57,0%	31,2%	10,8%
Satysfakcja klienta	2,0%	53,5%	32,3%	12,1%
Potencjał techniczny	1,1%	52,7%	40,9%	5,4%
Koszty działalności	10,5%	73,7%	11,6%	4,2%
Jakość usług, produktów	4,2%	50,0%	35,4%	10,4%
Lokalny rynek zbytu	1,1%	62,1%	27,4%	9,5%
Regionalny rynek zbytu	2,1%	57,4%	30,9%	9,6%
Krajowy rynek zbytu	2,3%	59,1%	27,3%	11,4%
Liczba certyfikatów jakości	1,3%	68,4%	17,7%	12,7%
Wartość Przedsiębiorstwa	1,1%	64,4%	25,6%	8,9%
Dochody przedsiębiorstwa	0,0%	60,4%	29,7%	9,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania CATI, n=100

U większości beneficjentów usług opolskich instytucji okołobiznesowych zaszły pozytywne zmiany. Zakres świadczonych usług i wytwarzanych produktów zwiększył się u co drugiego przedsiębiorcy. Co drugi przedsiębiorca deklaruje też poszerzenie współpracy z klientami. Satysfakcja klientów zbadanych opolskich przedsiębiorstw wzrosła w 45% przypadków. Ponad 40% firm zadeklarowało także nawiązanie współpracy z innymi zakładami pracy. Prawie 50% przedsiębiorstw, dzięki wsparciu ze strony IOB doposażyło stanowiska pracy, zwiększając tym samym potencjał techniczny. Usługi świadczone na rzecz badanych podmiotów nie wywarły znaczącego wpływu na koszty działalności. 15% firm po nawiązaniu współpracy z opolskimi IOB poniosło starty finansowe, ale co dziesiąty zdołał ogólne koszty działalności obniżyć. U 45% firm zwiększyła się jakość wytwarzanych produktów lub świadczonych usług zwiększyła się, a w co trzeciej firmie wzrosła liczba posiadanych certyfikatów jakości. Działalność opolskich IOB ma też pozytywny wpływ na lokalny, regionalny i krajowy rynek zbytu. Średnio 40% podmiotów mogła dzięki pomocy IOB świadczyć usługę lub sprzedać produkt na szerszym obszarze. U ponad 40% firm wzrosła wartość oraz dochody przedsiębiorstwa.

Dzięki działaniom instytucji otoczenia biznesu powstało także wiele nowych przedsiębiorstw. Aż 60% analizowanych instytucji prowadziła działania, dzięki którym powstały nowe przedsiębiorstwa. W tym aspekcie duże znaczenia ma liczba inkubatorów przedsiębiorczości i innych instytucji świadczących usługi inkubacji i oferujących projekty pro-startupowe.

Poszerzona działalność przedsiębiorstw, zwiększona jakość usług oraz wzrost dochodów wpływa pozytywnie na gospodarkę regionu poprzez wzrost PKB, zwiększenie pozycji konkurencyjnej

województwa, a tym samym wzrost poziomu zamożności mieszkańców województwa i wzrost konsumpcji, co napędza gospodarkę.

Klasy w województwie opolskim

Klasy to geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących. To sieć małych i średnich przedsiębiorstw, które ze względu na swoją niewielką siłę przy działaniu w pojedynkę decydują się na współpracę⁴⁹. Klasy obejmują kontakty i współpracę przedsiębiorstw z instytucjami naukowo-badawczymi i władzami publicznymi⁵⁰.

Zgodnie z rekomendacjami Grupy roboczej ds. przyszłej polityki klasowej⁵¹ głównym celem polityki klasowej powinno być wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki w oparciu o intensyfikację interakcji, współpracy i przepływów wiedzy w ramach klas, a także wspieranie rozwoju strategicznych specjalizacji gospodarczych poprzez krajowe i regionalne klasy kluczowe.

Bezpośrednie wsparcie dla klas przewidziano w kilka programach operacyjnych (np. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR) – Działanie 2.3 Proinnowacyjne usługi dla przedsiębiorstw Poddziałanie 2.3.3 Umiędzynarodowienie Krajowych Klas Kluczowych (KKK)) w nowej perspektywie finansowej 2014-2020, ale wsparcie do dedykowane jest dla KK, które nie występują w województwie opolskim.

Pośrednio klasy mogą zostać objęte wsparciem w ramach RPO WO 2014-2020, jako priorytet inwestycyjny osi priorytetowej 1. Innowacje w gospodarce, jakim jest rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klas i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację.

W ramach niniejszego badania na terenie województwa opolskiego zidentyfikowano sześć klas, w tym dwa klasy ze statusem Opolskiego Regionalnego Klasy Kluczowego. Poniższa tabela zawiera zestawienie obejmujące nazwy klas, miasto będące ich siedzibą, formę organizacyjną, branżę oraz rok założenia.

⁴⁹ K. Matusiak, Innowacje i Transfer Technologii. Słownik pojęć, PARP, Warszawa 2011, s. 137.

⁵⁰ RSI WO s. 139.

⁵¹ Kierunki i założenia polityki klasowej w Polsce do 2020 roku Rekomendacje Grupy roboczej ds. polityki klasowej, PARP, Warszawa 2012.

Tabela 10 Klastry w województwie opolskim

Nazwa Klastra	Miasto	Forma organizacyjna	Branża	Rok założenia
Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER (ORKK)	Kędzierzyn-Koźle	Brak osobowości prawnej	Chemiczna	2013
Park Przemysłowy METALCHEM (ORKK)	Opole	Stowarzyszenie	Przemysłowa	2013
Klaster Turystyczny VisitOpolskie (w uśpieniu)	Opole	Brak osobowości prawnej	Turystyczna	2012
Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o.	Tułowice	Spółka z o.o.	Drzewna	2008
Klaster "Kraina Miodu i Mleka" e-KOLOT	Kluczbork	Stowarzyszenie	Turystyczna	2008
OPINFO Opolski Klaster Informatyczny (w uśpieniu)	Opole	Stowarzyszenie	Informatyczna	2010
Stowarzyszenie Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"	Olesno	Stowarzyszenie	Rolnicza	2013
Klaster Wspólnota Wiedzy i Innowacji w Inżynierii Produkcji – oddział Opole	Opole	Brak danych	Inżynieria Produkcji	2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI, n=8

Klastry w województwie opolskim zaczęły powstawać w 2008 roku. Najczęściej występującą formą organizacyjną klastrów w województwie opolskim jest stowarzyszenie. Zaletą takiej formy jest brak odpowiedzialności prawnej członków oraz finansowanie poprzez składki członkowskie, dowolnie ustalone przez członków. Część z klastrów działa także przy innych instytucjach i nie posiada osobowości prawnej. Tylko jeden z klastrów posiada status spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Klastry w większości zlokalizowane są na terenie Opola, ale swoją siedzibę mają też w miastach: Olesno, Kluczbork, Tułowice oraz Kędzierzyn-Koźle. Zasięg działania także jest zróżnicowany. Najszerzej działa Śląski Klaster Drzewny (międzynarodowy), największy zasięg działania posiada klaster "Kraina Miodu i Mleka" e-KOLOT, który swoją działalność opiera przede wszystkim na terytorium powiatu kluczborskiego i oleskiego.

Struktura funkcjonowania każdego z klastrów w województwie opolskim jest od siebie różna, dlatego klastrów nie da się rozpatrywać jako podmioty jednolite. Dokładnej analizie poddane zostaną Opolskie Regionalne Klastry Kluczowe (ORKK) oraz klaster drzewny, na podstawie badania PAPI. Omówiona zostanie tak że inicjatywa branży drzewnej z Dobrodzienia. Wybrane klastry, zostaną omówione w zakresie celów ich działania uzyskanych na podstawie analizy desk reserach oraz badania PAPI.

Klaster turystyczny województwa opolskiego „VisitOpolskie” powstał na bazie członków Opolskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej w 2012 roku. Do głównych celów klastra należy⁵²:

- Ekspansja i internacjonalizacja klastra - budowanie wizerunku, promocja, wsparcie inwestycji zagranicznych, współpraca międzynarodowa, realizacja projektów międzynarodowych, doskonalenie instrumentów i metod współpracy.
- Badania, analizy, współpraca - intensyfikacja kontaktów międzyludzkich, sieciowanie firm, zbieranie i dzielenie się informacjami, opracowywanie raportów, organizacja seminariów i spotkań, tworzenie stron internetowych i baz danych.
- Lobbying, wpływanie na formułowanie polityki - prowadzenie dialogu pomiędzy przedsiębiorstwami, sferą nauki oraz światem polityki; działania na rzecz znoszenia zidentyfikowanych barier biurokratycznych, systemowych.
- Współpraca gospodarcza - tworzenie sieci klientów i poddostawców, wspólne zamówienia, wspólne działania marketingowe, organizacja i uczestnictwo w misjach gospodarczych, targach, wystawach.
- Rozwój zasobów ludzkich, edukacja, szkolenia - monitorowanie rynku pracy pod względem dostępności wykwalifikowanej kadry, organizacja szkoleń, współpraca z instytucjami edukacyjnymi.
- Innowacje i technologie - dyfuzja innowacji, obserwacja trendów technologicznych, wyznaczanie standardów, współpraca z instytucjami naukowo-badawczymi oraz instytucjami wspierającymi innowacje.

Działanie podejmowane w ramach klastra finansowane są ze składek członkowskich stowarzyszenia „Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna”. Warunkiem członkostwa w klastrze jest status członka stowarzyszenia OROT. Głównym projektem zrealizowanym w ramach klastra było stworzenie katalogu produktów turystycznych. Realizowany był on w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A Czechy-Polska. W ramach projektu przeprowadzono badania turystyczne, w które zaangażowali się członkowie klastra. Podjęto także próbę stworzenia oferty turystycznej. Poniższa tabela zawiera miejsce w łańcuchu wartości dodanej wszystkich członków klastra.

⁵² <http://www.visitopolskie.pl>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

Tabela 11 Klaster Turystyczny VisitOpolskie, członkowie i ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej

Klaster Turystyczny VisitOpolskie	
Instytucje samorządowe	Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu
	Nyski Dom Kultury im. Wandy Pawlik w Nysie
	Zamek w Mosznej
Przedsiębiorcy	Alf sp.j. Biuro usług turystycznych i rehabilitacyjnych. Leśniak T.Z.
	Gospodarstwo agroturystyczne "Cichy Zakątek" - Danuta i Edward Majewscy
	Hotel Szara Willa
	Hotel Zacisze
	Kluczborsko-Oleska Lokalna Organizacja Turystyczna
	Park Nauki i Rozrywki Krasiejów JuraPark
	Pałac Pawłowice
	Polsko-czeskie Centrum Szkolenia Rycerstwa Gród / Gród w Byczynie
	Biuro Podróży "SINDBAD"
	Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu Wydział Ekonomiczny w Opolu
	Gospodarstwo agroturystyczne Dzika Chata - Ewa i Grzegorz Hajduk
	Gospodarstwo Gościnne Pałac Heymanna
	Hotel ARTE
	Suchy Bór. Ośrodek Szkoleniowo - Wypoczynkowy
	Pałac Lucja w Zakrzowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI

Członkami klastra są więc nie tylko przedsiębiorcy z branży turystycznej, ale także instytucje samorządowe. Od 2014 roku klaster pozostaje w uśpieniu, gdyż nie udało się pozyskać środków zewnętrznych na dalszą działalność.

Klaster "Kraina Miodu i Mleka" e-KOLOT działa od listopada 2008 roku w ramach stowarzyszenia Kluczborsko-Oleska Lokalna Organizacja Turystyczna (KOLOT) i jest klasterem turystycznym. Celem klastra jest wspieranie turystyki poprzez⁵³:

- Stworzenie sieci współpracy przedsiębiorstw, samorządu terytorialnego, uczelni wyższych i instytucji otoczenia biznesu.
- Wzrost liczby przyjeżdżających w region turystów.
- Podnoszenie poziomu obsługi klientów.
- Szeroką, profesjonalną informację o regionie.
- Tworzenie wspólnych pakietów turystycznych i ich promocja.
- Tworzenie wspólnych materiałów promocyjnych.
- Zapewnienie przepływu informacji pomiędzy uczestnikami klastra.
- Rozszerzenie oferty i konstruowanie jej tak, by zaspokajała potrzeby turystów.
- Planowanie i koordynowanie wspólnych projektów oraz występowanie z wnioskami o ich dofinansowanie ze środków publicznych.
- Organizowanie konferencji, seminariów, spotkań, szkoleń.

⁵³ <http://e-kolot.pl/>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

Klaster jest autorem projektu pn. „Lokalny i regionalny produkt w wirtualnej przestrzeni turystycznej Dorzecza Odry”, który realizowano w ramach Programu na rozwój międzynarodowej współpracy klastra z partnerami zagranicznymi, finansowanego z budżetu krajowego. Efektem było utworzenie dla partnerskich klastrów platformy informacyjnej, pozwalającej na innowacyjne promowanie usług turystycznych.⁵⁴

Stowarzyszenie Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk", to inicjatywa lokalnych producentów żywności oraz samorządu powiatowego, którzy postanowili pod wspólną marką promować produkty o niepowtarzalnych walorach kulinarnych, opartych o tradycyjne receptury i naturalne składniki. Celem statutowym stowarzyszenia jest podejmowanie działań marketingowych dla promocji znaku towarowego klastra i oznakowanych nim produktów oraz udział w tworzeniu sieci współpracy pozwalającej na efektywne wykorzystanie potencjału przedsiębiorstw, członków klastra. W ramach "Oleskiego Koszyka" można kupić: nabiał, wędliny, przetwory warzywne, ciasta, pieczywo, miód, tradycyjny żurek i barszcz biały, jabłka i inne produkty⁵⁵.

Tabela 12 Członkowie Stowarzyszenia Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"

Stowarzyszenie Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"	
Przedsiębiorcy	Firma "Jowi" Joachim Jendrzej, Piotr Beck
	Firma PAMAS Piotr Matyszok Sp. z o.o.
	Gładysz Agro Handlowo-Usługowe Przedsiębiorstwo Przetwórcze
	Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” w Praszce
	Gospodarstwo agroturystyczne "Tawerna Pod Kotwicą"
	Gospodarstwo Sadowniczo -Ogrodnicze Brzeziny
	Młyn Dałachów
	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Oleśnie
	P.P.H.U. Feks
	Pałac Pawłowice
	Piekarnia Jan Kuzaj
	Piekarnia u Marcina
	PPHU „Kłós” s.c.
	PPHU Gospodarstwo Pasieczne „Maja”
	Przetwórstwo Produkcyjno- Handlowo-Usługowe „Wacław”
	Wytwórnia Barszczu

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research

⁵⁴ <http://e-kolot.pl/>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

⁵⁵ <http://www.oleskikoszyk.pl/>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

Śląski Klaster Drzewny jest jedynym klastrem mającym status spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Powstała ona w 2008 roku w Tułowicach i obecnie zrzesza 20 członków⁵⁶. Do zadań klastra należy:

- Prowadzenie kampanii promującej drewno, jako materiał przyjazny człowiekowi.
- Optymalizacja produkcji w firmach, celem wspólnej realizacji dużych projektów gospodarczych.
- Wykreowanie wspólnej marki.
- Transfer nowoczesnych technologii i wiedzy.
- Doskonalenie procesów technologicznych w firmach klastrowych.
- Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania.
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych właścicieli firm i ich pracowników.
- Organizacja targów, wystaw i ekspozycji promujących dorobek firm klastrowych i służących poszukiwaniu nowych rynków zbytu.
- Organizacja wyjazdów studialnych, misji handlowych oraz giełd kooperacyjnych.
- Doradztwo w zakresie prowadzenia firmy.

Ideą klastra jest świadczenie usług suszenia i termowania drewna, oraz innych usług przez firmy, które są jego członkami. Po otrzymaniu zapytania przez klienta, przydzielana jest mu najodpowiedniejsza stolarnia, która usługę będzie mogła wykonać w najszybszym terminie, w zależności od posiadanych materiałów i ilości zamówień. Klient otrzymuje zatem usługę pośrednio, dlatego przedstawiciele klastra nie ujawniają publicznie listy przedsiębiorstw. Zasięg działania klastra jest najszerszy spośród obecnie funkcjonujących inicjatyw w województwie opolskim. Działania podejmowane są na terenie wszystkich województw, a także w Niemczech. Spółka wzięła udział w RPO dla województwa opolskiego oraz w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka.

Tabela 13 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o.

Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o.	Wartość projektu (w tys zł)	Dofinansowanie UE (w%)
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	12,50	68,00
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2009-2013	3 874,59	38,99
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020	1 737,39	52,33
Suma końcowa	5 624,48	43,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykorzystania środków z Programów Operacyjnych przez podmioty województwa opolskiego, stan na dzień 30.09.2017 r.

⁵⁶ Ze względu na zasady działania spółki nie ujawnia się przedsiębiorstw będących członkami klastra.

W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka przygotowano plan rozwoju eksportu dla spółki Śląski Klaster Drzewny. Spółka otrzymała też środki w ramach RPO WO 2009-2013 na technologię tremowania drewna, jako innowacyjną metoda modyfikacji drewna. Przedsiębiorstwa będące członkami spółki otrzymały z obu edycji RPO WO środki na:

- Uruchomienie produkcji półproduktów przeznaczonych do wyrobu drzwi drewnianych.
- Zakup innowacyjnych technologii.
- Zakup parku maszynowego do produkcji stelaży meblowych.
- Rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych w firmie.
- Wykorzystanie najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzenia procesów modernizacyjnych wspomagających bieżącą działalność firmy.
- Termomodernizację budynku.

Badanie PAPI wykazało, że najważniejsza dla członków klastra jest wspólna organizacja dużych przedsięwzięć, następnie transfer technologii, wykwalifikowana kadra, redukcja kosztów działalności, dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów, usprawnienie procesów produkcyjnych oraz zwiększenie potencjału innowacyjnego. Zrzeszenie podmiotów z jednej branży, które są stabilne na rynku umożliwiają w klastrze drzewnym realizację dużych projektów, które nie mogliby wykonać działając samodzielnie. Dla członków klastra drzewnego bardzo dużą korzyścią jest w równiej mierze identyfikacja szans rynkowych, pozyskiwanie środków finansowych, zdobywanie wiedzy i informacji, pozyskiwanie zleceń i środków trwałych, budowanie poczucia własnej skuteczności, wsparcie emocjonalne oraz dostarczanie motywacji. Przynależność do klastra oprócz korzyści płynących dla ich członków, wspiera także opolską gospodarkę. Realizacja dużych przedsięwzięć i wykonywanie zleceń generuje wzrost PKB, a branża drzewna, która w ramach polityki rozwoju województwa opolskiego została wybrana jako inteligentna specjalizacja, ma możliwości rozwojowe, dzięki inwestowaniu funduszy krajowych i europejskich w rozwój tejże specjalizacji

Kooperacja przedsiębiorstw zrzeszonych w klastrze pozwala świadczyć usługi lub wypuszczać na rynek produkt pod marką klastra, dzięki czemu produkty czy usługi posiadają wartość dodaną, jednocześnie promując region opolski.

Opolskie Regionalne Klastry Kluczowe

Opolskie Regionalne Klastry Kluczowe to skupiska przedsiębiorstw i instytucji naukowych, edukacyjnych i okołobiznesowych o regionalnym lub ponadregionalnym zasięgu oddziaływania, które mogą stać się kołami napędowymi rozwoju gospodarki regionu. Powinny cechować się istotnym

udziałem w gospodarce województwa opolskiego, wysoką dynamiką wzrostu, potencjałem rozwojowym i konkurencyjnością⁵⁷. W województwie opolskim funkcjonują dwa klastry posiadające od stycznia 2017 r. status Opolskich Regionalnych Klastrow Kluczowych.

Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER swoją siedzibę posiada w Kędzierzynie-Koźlu. Inicjatywa ta ma za zadanie ukierunkować wspólne wysiłki i propozycje projektów rozwojowych na efektywny przepływ wiedzy i technologii, generowanie rozwiązań innowacyjnych oraz opracowywanie i wdrażanie nowych produktów i usług. Współpracujące podmioty zamierzają wypracować kluczową pozycję w regionie poprzez wykreowanie ośrodka inteligentnej specjalizacji technologiczno-produkcyjnej, jednocześnie wykazując troskę o pozyskanie zaufania społecznego wspomaganie tworzeniem przychylnej atmosfery wokół swoich przedsięwzięć przez jednostki samorządu terytorialnego⁵⁸. Porozumienie skupia 23 podmioty. Poniższa tabela przedstawia członków klastra i ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej.

Tabela 14 Członkowie Klastra Chemii Specjalistycznej CHEM-STER oraz ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej

Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER	
Jednostki B+R i edukacyjne	Uniwersytet Opolski Wydział Chemii
	Zespół Szkół Nr 3 im. Mikołaja Reja
	Politechnika Śląska Wydział Chemiczny
	Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Blachownia”
IOB	Kędzierzyńsko-Kozielski Park Przemysłowy Sp. z o.o.
	Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Przemysłu
	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.
Przedsiębiorstwa	Grupa Azoty Zakłady Azotowe Kędzierzyn S.A.
	BELMAR Sp. z o.o.
	Ekomax Sp. z o.o.
	Petrochemia-Blachownia S.A.
	RUETGERS Poland Sp. z o.o.
	LABORATORIUM BADAWCZE BLACHOWNIA Sp. z o.o.
	CHEMIA-POLSKA.pl Sp. z o.o.
	Grupa Azoty Polskie Konsorcjum Chemiczne Sp. z o.o.
	Brenntag Polska Sp. z o.o.
	West Technology & Trading Polska Sp. z o.o.
	Solidaris sp. z o.o.
	Eko-Bud-Instal S.A.
	Flukar Sp. z o.o.
	SA CHEMICALS Sp. z o.o.
	Kędzierzyn-Koźle Terminale Sp. z o.o.
	LABORATORIUM BADAWCZE BLACHOWNIA Sp. z o.o.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI

⁵⁷ Regulamin konkursu na Opolskie Regionalne Klastry Kluczowe, OCRG, Opole 2016, s. 1.

⁵⁸ <http://www.klasterchemster.pl>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER stanowi powiązanie kooperacyjne przedsiębiorstw, jednostek otoczenia biznesu i placówek naukowo-badawczych. Pośród zaangażowanych w tę inicjatywę firm produkcyjnych i usługowych występują zarówno duże podmioty z sektora wielkiej chemii, jak i średnie i małe przedsiębiorstwa wykazujące dużą elastyczność działania w niszach rynkowych, zwłaszcza w dziedzinie chemii specjalistycznej. Instytucje Sektora B+R oferują bogatą ofertę badań i analiz chemicznych, realizują prace badawczo-rozwojowe, prowadzą działalność dydaktyczną i naukową szczególnie w zakresie badań aplikacyjnych we współpracy z przemysłem. Jednostki otoczenia biznesu wspierają uczestników Klastra świadcząc usługi doradcze, infrastrukturalne; zajmują się aranżowaniem spotkań, szkoleń i konferencji, a także organizowaniem finansowania pod projekty inwestycyjne. Dwie trzecie podmiotów Klastra zlokalizowanych jest w Kędzierzynie-Koźlu, natomiast udział przedsiębiorstw z sektora MSP to 54%⁵⁹.

Klaster nie posiada swojego majątku, a członkowie klastra zapewniają ciągłość funkcjonowania dzięki zapewnieniu finansowania na jego podstawową działalność. Członkowie klastra pozyskali także fundusze z Programów Operacyjnych. Poniższa tabela przedstawia wykorzystanie środków z różnych programów europejskich.

Tabela 15 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER

Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER	Wartość projektu (w mln zł)	Dofinansowanie UE (w %)
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	292,80	6,83
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	11,20	65,92
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	113,78	45,13
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2009-2013	15,67	41,26
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020	31,71	63,87
Suma końcowa	465,16	22,67

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykorzystania środków z Programów Operacyjnych przez podmioty województwa opolskiego, stan na dzień 30.09.2017 r.

Łączna wartość wszystkich projektów wyniosła prawie pół miliarda zł, gdzie ze środków europejskich sfinansowano średnio ponad 22% wartości projektów.

- W ramach programu Infrastruktura i Środowisko zrealizowano jeden projekt dotyczący budowy nowej instalacji, na kwotę prawie 300 mln zł, gdzie środki unijne pokryły prawie 7% wartości projektu.

⁵⁹ <http://www.klasterchemster.pl>, dostęp z dnia 30.10.2017 r.

- W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka zrealizowano projekty dotyczące badania nad systemami efektywności spalania, powstanie nowych technologii, a także wsparcia ochrony własności przemysłowej w zakresie technologii oraz stworzenia podstaw organizacyjno-technicznych funkcjonowania klastra CHEM-STER. Łączna wartość projektów wyniosła prawie 300 mln zł, gdzie ze środków europejskich sfinansowano średnio ponad 65% wartości projektów.
- W ramach programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój zrealizowano projekty dotyczące przeprowadzenia eksperymentalnych prac rozwojowych związanych z opracowaniem nowej technologii wytwarzania (innowacja procesowa), opracowania i możliwości późniejszego oferowania w szeroko pojętym przemyśle chemicznym nowych technologii, przeprowadzenia prac B+R, oraz inwestycji w rzeczowe aktywa trwałe związane z założeniem nowego zakładu. Łączna wartość projektów wyniosła ponad 100 mln zł, gdzie ze środków europejskich sfinansowano ponad 45% wartości projektów.
- W ramach programów RPO WO (2007-2013 oraz 2014-2020) zrealizowano projekty dotyczące stworzenia laboratorium badawczego, instalacji doświadczalnej, stworzenia Przemysłowego Centrum Transferu Technologii i Wdrożeń w Opolu, rozbudowy Regionalnego Laboratorium Chemii Przemysłowej, utworzenia Laboratorium Procesów Syntezy Nowoczesnych i Ekologicznych Środków Pomocniczych dla różnych gałęzi przemysłu, budowy Centrum Badawczego Tworzyw Sztucznych, utworzenia i wyposażenia Działu Nauki Badań i Rozwoju w przedsiębiorstwie, rozwoju działalności eksportowej, współpracy gospodarczej oraz promocji firmy, na łączną kwotę ponad 45 mln zł, z unijnym dofinansowaniem około połowy jej wartości.

Przedstawiciele klastra uznali, że najważniejsza jest wspólna realizacja wspólnych przedsięwzięć, następnie dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów, zwiększenie potencjału innowacyjnego, łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania oraz zaplecze edukacyjno-szkoleniowe i transfer technologii. Struktura klastra, czyli występowanie jednostek B+R oraz instytucji otoczenia biznesu umożliwia przedsiębiorstwom i innym członkom realizację wyżej wymienionych korzyści m. in. poprzez spełnianie kryteriów do udziału w projektach unijnych.

Stowarzyszenie Park Przemysłowy Metalchem (SPPM) jest inicjatywą zrzeszającą przedsiębiorców, umożliwiającą wzmocnienie swojej pozycji na arenie krajowej i międzynarodowej. SPPM zlokalizowany jest na terenie miasta Opole, będącego jednocześnie członkiem klastra. Rola Miasta polega m. in. na podejmowaniu wspólnych inicjatyw oraz na rozwoju infrastruktury drogowej wokół parku przemysłowego. W skład klastra wchodzi także IOB, dzięki której możliwe było zorganizowanie misji zagranicznej. Poniższa tabela zawiera wszystkich członków klastra oraz ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej.

Tabela 16 Członkowie Stowarzyszenia Park Przemysłowy Metalchem oraz ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej

Stowarzyszenie Park Przemysłowy Metalchem	
Instytucje	Miasto Opole
IOB	Forum Demokracji Jacek Olejnik
Przedsiębiorcy	LAK - POL, KOR – LAK
	Spółka AS Niekonieczny Andrzej, Werakso Bartłomiej
	Innovia Sp. z o.o.
	JURO-TECH SP. Z O.O.
	FABRYKA APARATURY I URZĄDZEŃ „FAMET” S.A.
	BED-MET WIESŁAW BEDNARZ
	HFG POLSKA SP. Z O.O.
	ZAKŁAD TECHNOLOGII WYSOKOENERGETYCZNYCH EXPLOMET GAŁKA, SZULC SP. J.
	FBJ ANNA BROJ
	METALCHEM SERWIS SP. Z O.O.
	WEST TECHNOLOGY & TRADING POLSKA SP. Z O.O.
	KELVION SP. Z O.O.
	KANCELARIA FINANSOWO – PRAWNA LESTA SP. Z O.O.
	EKOAMRET Sp. z o.o.

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI

Członkami stowarzyszenia są przedstawiciele bądź pracownicy firm, będącymi podmiotami wpisującymi się w obszary takich specjalizacji inteligentnych jak: zrównoważone technologie budownictwa i drewna, technologie przemysłu maszynowego i metalowego oraz technologie przemysłu energetycznego.

Według przedstawicieli klastra najważniejszą korzyścią płynącą z przynależności do stowarzyszenia jest łatwiejszy dostęp do źródeł finansowania. Stały dochód zapewniają składki członkowskie. Kolejnym źródłem finansowania jest udział w projektach unijnych. Poniższa tabela przedstawia wykorzystanie środków z różnych programów europejskich.

Tabela 17 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Stowarzyszenie Park Przemysłowy METALCHEM

Stowarzyszenie Park Przemysłowy METALCHEM	Wartość projektu (w mln zł)	Dofinansowanie UE (w %)
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	6,28	55,65
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	12,01	78,09
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2009-2013	11,33	44,41
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020	45,47	58,91
Suma końcowa	75,10	59,52

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z wykorzystania środków z Programów Operacyjnych przez podmioty województwa opolskiego, stan na dzień 30.09.2017 r.

Klaster, w ramach RPO WO 2014-2020 był beneficjentem bezpośrednim projektu dotyczącego rozwoju współpracy gospodarczej i promocji działań klastra na arenie międzynarodowej, na kwotę 600 tys. zł (ponad 50% dofinansowanie z funduszu europejskiego). Firmy, których przedstawiciele wchodziły w skład stowarzyszenia były beneficjentami Programu Operacyjnego dla Województwa Opolskiego (2007-2013 i 2014-2020) oraz Programów Operacyjnych: Inteligentny Rozwój, Innowacyjna Gospodarka.

- W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka zrealizowano badania nad systemem efektywności energetyczno-ekologicznej spalania paliw ciekłych, stałych na kwotę ponad 6 mln zł.
- W ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój zrealizowano projekt na opracowanie nowych technologii o wartości 12 mln zł (prawie 80% dofinansowanie unijne). Ponadto zrealizowano projekty dotyczące zakupu parku maszynowego, utworzenia i wyposażenia Działu Nauki Badań i Rozwoju, przeprowadzenia badań przemysłowych i prac rozwojowych, stworzenia laboratorium badawczego, na łączną kwotę ponad 55 mln zł, gdzie połowa kosztów została pokryta ze środków europejskich.

Łączna wartość projektów unijnych wyniosła ponad 75 mln zł, gdzie prawie 60% kwoty pokryły środki europejskie.

Drugą w kolejności korzyścią płynącą z przynależności do klastra jest wspólna realizacja dużych przedsięwzięć, możliwa poprzez kooperację przedsiębiorstw. Członkowie klastra, są firmami o ugruntowanej pozycji na rynku i deklarują chęć tworzenia wartości dodanej poprzez wspólne działania.

Ciekawą inicjatywą utworzoną w Dobrodzeniu w 2012 roku jest „Dobroteka”. Współpracujący ze sobą producenci i projektanci nie są formalnie w żaden sposób związani. Podejmują jednak wspólne działania na rzecz rozwoju branży meblarskiej w regionie we współpracy z jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz instytucjami otoczenia biznesu. Poniższa tabela przedstawia główne podmioty współpracujące w ramach „Dobroteki”.

Tabela 18 Instytucje współpracujące w ramach "Dobroteki"

„Dobroteka”	
Uczelnie wyższe	Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu
	Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
	Akademia Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie
	Politechnika Śląska (Wydział Architektury)
	Uniwersytet Opolski (Instytut Sztuki)
IOB	Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki
	Zamek Cieszyn
Przedsiębiorcy	Galeria Sztuki Współczesnej w Opolu
	Kler S.A.
	Halupczok Kuchnie i Wnętrza
	Meble Jonczyk
	Karliczek Marian. Zakład produkcyjno - usługowy
	Eko-Dom
	Sit Sit Sp. z o.o
	Galeria Wnętrz Domar
	Chespa Sp. z o.o.
	ZTW Explomet sp.j. Gałka, Szulc
	Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej
	Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie analizy desk research oraz badania PAPI

Głównym donatorem projektu jest firma Kler S.A. Zaangażowane przedsiębiorstwa wpisują się w obszary inteligentnych specjalizacji takich jak zrównoważone technologie budownictwa i drewna oraz technologie przemysłu maszynowego i metalowego. Celem współpracy jest pośrednictwo pomiędzy projektantami i producentami, a także handel produktami i usługami jakie oferują te jednostki. „Dobroteka” posiada własną komórkę B+R, zajmującą się badaniami rynku, analizą trendów itp. Kooperanci w 2016 powołali Stowarzyszenie „Zjednoczeni Designem”, którego składki członkowskie przeznaczone są na finansowanie akcji promocyjnych.

Przedsiębiorcy nie planują zrzeszać się formalnie, ponieważ nie dostrzegają korzyści jakie niesie ze sobą inicjatywna klastrowa, ale też nie zamykają się na podjęcie działań formalizujących w przyszłości.

Obecnie w województwie opolskim zidentyfikowano sześć działających klastrów, które reprezentują branże, wpisujące się do specjalizacji inteligentnych, na których rozwoju skupia się obecna polityka regionalna. Opolskie klastry są bardzo zróżnicowane. Najbardziej rozwiniętymi są klastry posiadające status ORKK, które współpracują ściśle z jednostkami B+R w kontekście rozwoju innowacyjności. Klastry regionalne skupiają się także na tworzeniu własnej marki (Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o. oraz Stowarzyszenie Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"). Duży potencjał występuje w inicjatywie współpracujących instytucji w ramach „Dobroteki”, która zrzesza jednostki kluczowe do rozwoju potencjału nie tylko branży meblarskiej ale także innych gałęzi gospodarki województwa, zwiększając jego konkurencyjność na arenie narodowej i międzynarodowej.

Kluczową barierą w działalności mniejszych klastrów jest brak źródeł finansowania, z których inicjatywy te mogłyby skorzystać, ponieważ nie posiadają one wystarczających zasobów do pozyskania tych środków.

Narzędzia wspierania przedsiębiorstw w ramach klastra

Poniższa tabela prezentuje wyniki dotyczące korzyści płynących z przynależności w ramach klastra.

Pozycja rankingowa	Korzyści płynące z przynależności do klastra
1	wspólna realizacja dużych przedsięwzięć
2	dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów
3	łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania
4	redukcja kosztów działalności
4	zwiększenie potencjału innowacyjnego
5	transfer technologii
5	zaplecze edukacyjno-szkoleniowe (wykwalifikowana kadra)
6	łatwiejsze pokonywanie barier administracyjnych
6	usprawnienie procesów produkcyjnych
7	zwiększenie skali produkcji (wykorzystanie korzyści skali)
8	ograniczenie ryzyka własnej działalności

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania PAPI, n=4

Podsumowując korzyści jakie płyną z rozwijania inicjatyw klastrowych w województwie opolskim, najważniejszymi są: możliwość wspólnej realizacji dużych przedsięwzięć oraz dostęp do szerokiej sieci powiązań i kontaktów. Współpraca podmiotów w klastrze jest bardzo silna, szczególnie przypadku ORKK i tych, które w regionie działają najdłużej. Kooperacja i integracja są konieczne, gdyż trwały i zrównoważony rozwój regionu wymaga współpracy wielu specjalistów z różnorodnych dziedzin, znających specyfikę lokalnych potrzeb i uwarunkowania rozwoju lokalnego. Członkami klastrów są nie

tylko przedsiębiorcy ale także jednostki badawczo rozwojowe, jednostki samorządowe oraz instytucje otoczenia biznesu.

Kolejną korzyścią jest łatwiejszy dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania. Przynależność do klastra jednostek B+R jest bardzo ważna, gdyż często współpraca z tymi jednostkami umożliwia wzięcie udziału w projektach unijnych, szczególnie nastawionych na działania innowacyjne. Warto zaznaczyć, że programy te obecnie stwarzają możliwości dofinansowania w szczególności Krajowych Klastrow Kluczowych. Beneficjentami wsparcia unijnego mogą być natomiast przedsiębiorstwa, będące członkiem klastra. Część klastrow zbyt mocno była jednak uzależniona od finansowania zewnętrznego i w momencie braku uzyskania ponowny środków na działalność przeszła w stan uśpienia. Większe możliwości w zakresie dofinansowania dałaby możliwość kooperacji dwóch ORKK i intensyfikacji działań na rzecz uzyskania statusu Krajowego Klastra Kluczowego.

Wpływ klastrow na rzecz rozwoju województwa

Klastry mają zatem wpływ na gospodarkę województwa opolskiego poprzez:

- realizację dużych projektów, które generując dochody dla przedsiębiorstw, wpływają pozytywnie na wzrost PKB,
- napędzanie gospodarki poprzez podnoszenie innowacyjności i tworzenie wartości dodanej,
- świadczenie usług lub wypuszczanie na rynek produktów i usług pod marką klastra, dzięki czemu promują skutecznie region opolski.

Analiza SWOT

Instytucje Otoczenia Biznesu	
Mocne strony	Słabe strony
<p>Dobrze rozwinięta współpraca pomiędzy IOB oraz pomiędzy IOB i jednostkami administracyjnymi.</p> <p>Aktywne uczestnictwo w realizacji projektów współfinansowanych ze środków unijnych.</p> <p>Bogata oferta szkoleń, cieszących się dużym zainteresowaniem przedsiębiorców.</p> <p>Dostosowywanie oferty do zmieniających się warunków rynkowych.</p> <p>Szeroki zasięg świadczonych usług przez opolskie centra rozwoju przedsiębiorczości.</p>	<p>Występowanie tzw. „białych plam”, czyli obszarów z utrudnionym dostępem do IOB.</p> <p>Koncentracja IOB w stolicy województwa.</p> <p>Nieznaczące uczestnictwo w projektach współfinansowanych z programów krajowych.</p> <p>Słabo rozwinięta współpraca ponadregionalna oraz brak widocznej współpracy międzynarodowej.</p> <p>Niewystarczająca współpraca pomiędzy sektorem B+R, a inkubatorami przedsiębiorczości i centrami rozwoju przedsiębiorczości.</p> <p>Niewielki dotychczasowy wpływ działań podejmowanych przez IOB na innowacyjną atrakcyjność sektora MSP.</p> <p>Świadczenie ogólnych usług informacyjnych, doradczych, szkoleniowych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Znaczne nakłady województwa opolskiego w gospodarkę, rozwój, innowacyjność oraz w inteligentne specjalizacje.</p> <p>Niski poziom rywalizacji i konkurencji między opolskimi IOB.</p>	<p>Niewystarczająca wiedza nt. zapotrzebowania na ofertę usługową ze strony przedsiębiorstw.</p> <p>Uzależnienie aktywności IOB od programów wsparcia finansowanych ze środków publicznych.</p>

Klasy	
Mocne strony	Słabe strony
<p>Wzrastająca liczba produktów będących „marką regionu opolskiego”.</p> <p>Występowanie dwóch ORKK.</p> <p>Wykorzystywanie przez ORKK funduszy europejskich na rozwój działalności.</p>	<p>Likwidacja klastrów.</p> <p>Uzależnienie od zewnętrznych źródeł finansowania.</p> <p>Mały udział opolskich klastrów w programach krajowych.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Możliwość połączenia ORKK celem uzyskania statusu Krajowego Klastra Kluczowego.</p> <p>Wzrost znaczenia klastrów w polityce gospodarczej państwa.</p> <p>Duże możliwości finansowania przedsiębiorstw będących członkami klastrów kluczowych ze środków UE.</p>	<p>Małe możliwości finansowania klastrów o mniejszym potencjale, konieczność współpracy z B+R.</p> <p>Utrudnienia w pozyskiwaniu środków na działalność – nie wszystkie branże są dotowane ze środków UE.</p> <p>Niski stopień innowacyjności wśród klastrów o mniejszym potencjale.</p>

Perspektywa regionalna	
Mocne strony	Słabe strony
<p>Duży potencjał innowacyjny opolskich przedsiębiorstw przemysłowych.</p> <p>Centralne usytuowanie stolicy.</p> <p>Wykwalifikowana kadra sektora B+R.</p> <p>Wysoka innowacyjność sektora przemysłowego.</p>	<p>Niski wskaźnik przedsiębiorczości.</p> <p>Duże zróżnicowanie w zakresie ilości rozwiązań innowacyjnych w zależności od branży, niska innowacyjność branży usługowej.</p>
Szanse	Zagrożenia
<p>Wzrastająca świadomość opolskich przedsiębiorców na temat czynników ułatwiających uruchomienie procesów innowacyjnych.</p> <p>Polityka UE i krajowa w zakresie inteligentnego wzrostu, innowacji i kooperacji gospodarczej.</p> <p>Programy dotacyjne z UE.</p>	<p>Przewaga konkurencyjna sąsiednich ośrodków metropolitalnych.</p> <p>Spowolnienie i kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej.</p> <p>Marginalizacja regionu opolskiego w krajowych dokumentach strategicznych.</p> <p>Ograniczenia dostępności źródeł finansowania.</p>

Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek	Rekomendacja
1.	Mimo deklaracji opolskich instytucji otoczenia biznesu świadczenia usług na terenie całego województwa, analiza przedsiębiorstw wskazuje na występowanie „białych plam” w dostępie do usług informacyjnych, doradczych, proinnowacyjnych oraz finansowych , a zdecydowana większość IOB (2/3) zlokalizowanych jest w stolicy województwa.	Budowa spójnego regionalnego systemu innowacji wymaga zapewnienia równego dostępu do usług wszystkim przedsiębiorcom. Rekomenduje się zatem stworzenie mechanizmów, które ułatwią opolskim IOB promocję oraz skierowanie działań informacyjnych, doradczych, w tym proinnowacyjnych, finansowych oraz szkoleniowych do przedsiębiorstw na terenie całego województwa, w szczególności na obszarach zidentyfikowanych jako „białe plamy” w dostępności tych usług, w zakresie podnoszenia ich kompetencji komunikacyjnych.
2.	Wsparcie dla IOB w podnoszeniu kwalifikacji personelu lub w procesach opracowywania i wdrażania nowych rodzajów usług jest potrzebne, gdyż brakuje personelu w opolskich instytucjach otoczenia biznesu , a zatrudnienie nowych pracowników wymagać będzie działań doszkalających w celu podniesienia ich kwalifikacji.	Konieczność uzupełnienia kadry opolskich IOB może być zrealizowana poprzez powstanie wyspecjalizowanej instytucji okołobiznesowej, posiadającej profesjonalne zaplecze kadrowe, której pracownicy na zasadzie outsourcingu mogli wspierać opolskie IOB. Podniesienie kwalifikacji pracowników instytucji otoczenia biznesu w kierunku możliwości świadczenia przez nich usług bardziej specjalistycznych powinno być poparte nabyciem certyfikowanych uprawnień, szczególnie w zakresie świadczenia usług proinnowacyjnych.
3.	Bariera działalności IOB związana z występującymi problemami w dotarciu z ofertą do potencjalnych odbiorców.	Promocja istniejących oraz nowopowstałych ośrodków wsparcia biznesu , która mogła by być częścią mechanizmu (rekomendacja 1). Promocja ta powinna być powiązana z kompleksowymi działaniami informacyjnymi m.in. przy zaangażowaniu władz lokalnych.
4.	Opolscy przedsiębiorcy nie wykazują chęci skorzystania z nowych usług świadczonych przez opolskie instytucje otoczenia biznesu , wyrażają natomiast dużą chęć udziału w szkoleniach dla swoich pracowników.	Rekomenduje się skupienie na usługach oraz tworzenie usług bardziej adekwatnych do faktycznego zapotrzebowania na rynku, z założeniem ciągłego monitoringu tych potrzeb przy wykorzystaniu mechanizmu współpracy (rekomendacja 1).

5.	Brakuje ustrukturyzowanej wiedzy na temat aktualnych potrzeb IOB, kierunków rozwoju oraz ewentualnych problemów negatywnie oddziałujących na ich funkcjonowanie i oddziaływanie na rozwój gospodarczy w regionie.	Dalsze badania instytucji otoczenia biznesu w zakresie zapotrzebowania na nową infrastrukturę wsparcia i rozwoju już istniejącej i monitorowanie ich rozwoju. OCRG jako Instytucja Zarządzająca procesem wdrażania RSI WO, powinna posiadać zasoby finansowe i kompetencyjne pozwalające na regularne monitorowanie podmiotów otoczenia biznesu oraz klastrów w województwie opolskim.
6.	Ze względu na minimalny udział IOB w programach krajowych, można stwierdzić, że programy krajowe nie odegrały istotnej roli w funkcjonowaniu i działalności usługowej opolskich IOB. Co więcej prawie wszystkie jednostki (94%) zadeklarowały chęć skorzystania z programów krajowych w przyszłości Prawie 90% IOB skorzystało natomiast ze środków funduszy europejskich i deklarują dalszą chęć ich pozyskiwania.	Opolskim IOB potrzebne jest wsparcie z programów krajowych. Województwo opolskie jak i inne województwa mają jednak niewielki wpływ na warunki dostępu w ramach tych programów. Rekomenduje się zatem zwiększony udział programów z budżetu województwa lub budżetów miejskich, które pomogłyby wesprzeć lokalne i regionalne instytucje otoczenia biznesu. Rekomenduje się także dalsze wspieranie opolskich IOB w zakresie wykorzystywania środków UE na działalność, ale też doposażenie placówek.
7.	Najmniej powszechna wśród IOB okazała się współpraca z jednostkami B+R. Jedynie co druga jednostka okołobiznesowa współpracuje z instytucją badawczo-rozwojową. Każda badana jednostka deklarowała chęć wzmocnienia i poszerzenia tej współpracy. Opolskie IOB są zatem otwarte na zawieranie i poszerzenie współpracy.	Rekomenduje się podjęcie działań, które intensyfikowałyby współpracę IOB oraz jednostek B+R na różnych płaszczyznach. Przykładem takich działań mogłoby być cykliczne organizowanie wydarzeń o charakterze branżowym lub ponadsektorowym, w których wzięli by udział przedstawiciele ośrodków naukowo-badawczych z regionu opolskiego, ale także regionów sąsiadujących z województwem opolskim, przedstawiciele klastrów oraz opolskich IOB w celu przedstawienia pomysłów i zaprezentowania swoich potencjałów w celu stworzenia możliwości nawiązania współpracy, np. w formie interdyscyplinarnych zespołów projektowych.
8.	Do rzadkości należą działania IOB w zakresie wspierania innowacyjności i transferu technologii. Poza pojedynczymi przykładami badane instytucje nie są przygotowane do działań w tym obszarze, jednocześnie nie wykazują większego zainteresowania usługami proinnowacyjnymi.	Rekomenduje się dalsze prowadzenie kampanii informacyjno-promocyjnych, które przybliżą przedsiębiorcom korzyści wynikające z wsparcia ich proinnowacyjnej działalności i w sposób kompleksowy zaprezentują dostępną ofertę opolskich instytucji otoczenia biznesu.

<p>9. Istnieje potrzeba większego zaangażowania zewnętrznych źródeł finansowania działalności klastrów. Badanie wykazało, że niektóre klastry nie mają środków finansowych, potencjału ani możliwości organizacyjnych do prowadzenia działalności realnie oddziałującej na wzrost gospodarczy w regionie.</p>	<p>Zapisy części dostępnych programów UE nie obejmują finansowania działalności klastrów (wyjątek stanowią np. w PO IR Krajowe Klastry Kluczowe). W tym kontekście również budżet województwa powinien stanowić istotne źródło finansowania działań wspierających klastry w regionie. Środki te powinny być przeznaczone na rozwój już istniejących powiązań kooperacyjnych, jak i na wpieranie nowych tego typu projektów. Ważne by wsparcie to było zabezpieczone w dłuższej, kilkuletniej perspektywie finansowej, co przełoży się na rozwój tego typu inicjatyw. Dodatkowo OCRG powinno kontynuować działania mające na celu integrację Opolskich Regionalnych Klastrów Kluczowych, poprzez wspieranie działań mających na celu uzyskanie statusu Krajowego Klastra Kluczowego.</p>
---	---

Spis rysunków:

Rysunek 1 Forma organizacyjna opolskich IOB.....	19
Rysunek 2 Liczba opolskich IOB świadczących usługi na terenie poszczególnych województw (w tym na całym terenie województwa opolskiego).....	20
Rysunek 3 Liczba opolskich inkubatorów przedsiębiorczości świadczących usługi w poszczególnych powiatach województwa opolskiego	21
Rysunek 4 Dostęp do usług informacyjnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców w powiatach woj. opolskiego.....	32
Rysunek 5 Dostęp do usług szkoleniowych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców	33
Rysunek 6 Dostęp do usług doradczych ogólnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców	34
Rysunek 7 Dostęp do usług finansowych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców	35
Rysunek 8 Dostęp do usług proinnowacyjnych, udział oraz zapotrzebowanie na te usługi wśród przebadanych przedsiębiorców	38

Spis tabel:

Tabela 1 Finansowanie działalności IOB.....	22
Tabela 2 Bariery w działalności IOB.....	24
Tabela 3 Realizacja projektów w ramach RPO WO 2007-2013	25
Tabela 4 Współpraca badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami	28
Tabela 5 Współpraca badanych IOB z podmiotami wpisującymi się w obszary inteligentnych specjalizacji.....	30
Tabela 6 Ocena współpracy badanych IOB z innymi instytucjami, podmiotami	31
Tabela 7 Czynniki ułatwiające uruchomienie procesów innowacyjnych	39
Tabela 8 Ocena elementów usługi przez analizowane przedsiębiorstwa	40
Tabela 9 Zmiany jakie zaszły w przedsiębiorstwie po skorzystaniu z usług IOB	41
Tabela 10 Klustry w województwie opolskim	43
Tabela 11 Klaster Turystyczny VisitOpolskie, członkowie i ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej. 45	
Tabela 12 Członkowie Stowarzyszenia Klaster Dobrej Żywności "Oleski Koszyk"	46
Tabela 13 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Śląski Klaster Drzewny Sp. z o.o.....	47

Tabela 14 Członkowie Klastra Chemii Specjalistycznej CHEM-STER oraz ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej.....	49
Tabela 15 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Klaster Chemii Specjalistycznej CHEM-STER..	50
Tabela 16 Członkowie Stowarzyszenia Park Przemysłowy Metalchem oraz ich miejsce w łańcuchu wartości dodanej.....	52
Tabela 17 Wykorzystanie funduszy europejskich przez Stowarzyszenie Park Przemysłowy METALCHEM	53
Tabela 18 Instytucje współpracujące w ramach "Dobroteki"	54